MIKÄ ON TERRORISMIRIKOS? S.6
MITEN KERTOA LAPSELLE TERRORISMISTA S.14
KUKA PELKÄÄ TERRORISTIA? S.16
TERRORISMIN UHRIN ERITYISET TARPEET S.32

RIKU

1•2019

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOUREN

TEEMA: TERRORISMI

riku.fi

Sisältö

TEEMA: TERRORISMI

5 Pääkirjoitus
6 Mikä on terrorismirikos?
8 Terrorismi siirtyy verkkoon
10 Kirkko antaa henkistä huoltoa kriisissä
12 Hotet om terrorism
14 Miten kertoa lapselle terrorismista?
15 Terrorismin selittäminen vähentää siihen liittyvää pelkoa
16 Kuka pelkää terroristia?
22 Terroriteot Turussa – kriisiauttamisen onnistumiset ja opetukset
24 Punainen Risti auttaa niin kansallisissa kuin kansainvälisissisissä kriiseissä
26 Terrorismia pyritään ennalta ehkäisemään Suomessa
28 Suomen malli väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyssä
30 Rikoksen uhrien tukipalvelut osaksi kriisivalmiutta terrori-iskuissa
32 Terrorismin uhrin erityiset tarpeet

38 Juristi vastaa
40 Uutisia ja ajankohtaista
Kirja-arvostelu: Muutosten kohtaamisen taito

41 Henkilöstöuutisia
42 RIKUn yhteystiedot

Kannenkuva: Kyle Glenn Unsplash.com
Seuraava RIKU-lehti ilmestyy: syyskuussa 2019

Toimitus:
Päätoimittaja
Leena-Kaisa Åberg
Toimitussihteeri
Sami Liukkonen
Toimituskunnan jäsenet
Maatu Arkio-Lampinen
Veli Hukkanen
Jaana Koivukangas
Jenni Lehtonen

Julkaisija:
Rikosuhripäivystys (RIKU)
Maistraatinportti 4 A 4. kerros,
00240 Helsinki
www.riku.fi

Kustantaja ja ilmoitushankinta:
Printmix Oy
Konalantie 6-8 A, 00370 HELSINKI
www.printmix.fi
vaihde 020 710 9510

Taitto ja painatus:
Printmix Oy
Painos: n. 3600 kpl
ISSN 1455-1381 (painettu)
ISSN 2490-1741 (verkkojulkaisu)
Jakelu: RIKUn toimistot ja palvelupisteet
ilmoittajat www.riku.fi (sähköinen versio)

RIKU on valtakunnallisesti verkottunut toimija, jonka tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasiassa todistavan asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla palveluita.

RIKUn arvoja ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, luotettavuus, tasapuolisuus sekä yhteistyön ja välittämisen kulttuurin edistäminen yhteiskunnassa.
RIKUn toimijat ovat valittuja ja koulutettuja vapaaehtoisia sekä palkattuja ammattilaisia.
Pääsialliset rahoittajat ovat valtio ja STEA.

Tukipalvelut
- Auttava puhelin 116 006
- Juristin puhelinneuvonta 0800 161 177
- RIKUchat, kts. www.riku.fi
- Syrjinnän vastaista neuvontaa, ks www.riku.fi Palvelut
- Todistajan tukea ks. www.riku.fi Palvelut
- Nuoren rikoksen uhrin tueksi www.riku.fi /nuoret
- Henkilökohtaista tukea 31 palvelupisteestä www.riku.fi Yhteystiedot

RIKU on yhteistyöhanke, jota toteuttavat yhteistyösopimukseen perustuen Ensi- ja turvakotien liitto Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielenterveysseura, Suomen Punainen Risti ja Suomen Setlementtiliitto. Tärkeimpiä muita yhteistyökumppaneita ovat alaa sivuavat viranomaiset ja järjestötoimijat.

Pääkirjoitus

Rikoksen uhrin tukeminen osaksi valmiussuunnittelua

Suomi on onneksi välttynyt useammilta terrori-iskuilta. Muistissa on vahvasti kuitenkin Turussa elokuussa 2017 tehdyt kohtalokkaat puukotukset, jotka todettiin oikeudessa terrorismiksi. Varsinais-Suomen käräjäoikeus tuomitsi kesäkuussa 2018 Turun puukottajan kahdesta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhasta ja useista murhan yrityksistä elinkautiseen vankeuteen. Tuomio jää voimaan, koska asia ei edennyt hovioikeuteen.

Suomessa viime vuosikymmeninä tehtyjen joukkomurhien syyt olleet jotain muuta kuin terrorismia. Tämä on tärkeää pitää mielessä, kun suunnittelemme uhrien auttamista ja laadimme varautumissuunnitelmia. On myös muistettava, että virallisesti tekoa ei pidetä terrorismina ennen kuin oikeus on antanut asiassa lainvoimaisen päätöksen, mikä voi kestää jopa useita vuosia. Terrorismirikoksen määritelmän haasteellista soveltamista avaa tässä RIKU-lehden numerossa rikosoikeuden professori Minna Kimpimäki, joka valotti asiaa myös reilu vuosi sitten Rovaniemellä järjestetyssä RIKUn seminaarissa.

Viime syksyllä voimaan tullut terrorismidirektiivi on tuonut uusia vaatimuksia terrorismin uhrien auttamiselle ja suojelulle. On kehitettävä pelastustoimia ja kriisiauttamista siten, että rikoksen uhrien tukipalvelut on sisällytetty valmiussuunnitelmiin. On varmistettava riittävät, maksuttomat palvelut näiden rikosten uhreille.

Olennaista on keskitetty tiedonsaanti, jossa kaikki tarvittava tieto löytyy yhdestä verkkosivustosta ja uhrit löytävät avuntarjoajien luokse. Tietoa täytyy myös olla saatavilla eri kielillä, koska terrori-iskuissa on usein myös ulkomaalaisia uhreja. Uhreja kohtaavien tahojen tulee osata ohjata heidät suoraan oikeaan paikkaan.

Me rikosuhripalveluissa emme tuijota rikosnimikettä vaan autamme uhria samoista lähtökohdista, olipa kyseessä terroristisessa tarkoituksessa tai muusta syystä tehty rikos. Meidän mielestä kaikille uhreille tulee tarjota apua, tukea ja suojelua yhdenvertaisesti yksilön tarpeista lähtien.

Terrorismin vahvan poliittisen luonteen ja valtioiden korostuneen vastuun vuoksi Euroopan unionissa on kuitenkin terrorismin torjumiseksi laadittuun direktiiviin haluttu säätää erikseen myös uhrien asemasta. Ja hyvä näin. Sen avulla voimme paremmin auttaa näitä rikoksen uhreja ja samalla nostaa esille ylipäätään tietoisuutta ja valmiutta uhrien auttamiseksi.

RIKUssa tiedämme kokemuksesta, että rikoksesta johtuvissa isoissa kriiseissä rikoksen uhreille suunnatut tukipalvelut helposti unohtuvat. Isossa tapahtumassa rikosprosessi ja sen vaikutukset uhriin eivät ole ensimmäisenä mielessä. Näissä tilanteissa auttajiakin on paljon ja kriisiapua järjestetään nopeasti. Rikosuhripalveluiden roolikin jää yleensä kapeammaksi, rikosprosessipainotteiseksi, koska henkinen tuki uhreille on järjestynyt kriisiavun kautta.

Toivotaan, että terrorismidirektiivi tuo entistä vahvemmin myös Suomen kriisiauttamisen käytäntöihin ja valmiussuunnitelmiin tietoa ja ymmärrystä siitä, että rikoksesta johtuvassa katastrofissa on omat erityispiirteensä. Tulee se päivä, jolloin uhrin tai hänen omaisensa on kohdattava rikosprosessi eri vaiheineen, mahdollisesti osallistuttava oikeudenkäyntiin ja osattava hakea korvauksia. Näissä asioissa tukemiseen tarvitaan erityistä tietoa ja osaamista, jota on tarjolla rikoksen uhreille erityisesti suunnatuissa palveluissa.

Leena-Kaisa Åberg
päätoimittaja
RIKUn toiminnanjohtaja

Mikä on terrorismirikos?

Turussa elokuussa 2017 tehty puukotusisku toi uuden kysymyksen Suomen oikeuslaitoksen pohdittavaksi: oliko Suomessa tapahtunut terrori-isku. Kesäkuussa 2018 antamassaan tuomiossa Varsinais-Suomen käräjäoikeus vastasi tähän kysymykseen myöntävästi – iskun tekijä tuomittiin elinkautiseen vankeuteen kahdesta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhasta ja kahdeksasta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhan yrityksestä.

Vaikka Turun puukotusiskua koskeva tuomio on ensimmäinen Suomessa tehdystä terrori-iskusta annettu tuomio, on terrorismirikossyytteitä käsitelty Suomen tuomioistuimissa aiemminkin. Helsingin hovioikeus hylkäsi vuonna 2016 antamallaan tuomiolla syytteet, jotka koskivat Somaliassa toimivan al-Shabaab -järjestön terroristisen toiminnan rahoittamista, henkilön värväämistä liittymään kyseiseen järjestöön sekä suunnitelmaa viedä kaksi alaikäistä lasta Suomesta Somaliaan järjestön koulutusleirille.

Toisessa Helsingin käräjäoikeuden vuonna 2018 ratkaisemassa tapauksessa puolestaan hylättiin terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua, koulutuksen antamista terrorismirikoksen tekemistä varten ja värväystä terrorismirikoksen tekemiseen koskeneet syytteet, joissa oli kyse toimista, jotka liittyivät Syyriassa käytäviin taisteluihin osallistumiseen, koulutuksen antamiseen tähän liittyen ja internetissä levitettyyn värväysvideoon, jossa katsojia kutsuttiin osallistumaan Syyriassa käytävään pyhään sotaan.

Kuten sanottua, syytteet kuitenkin hylättiin: tuomioistuimet katsoivat, ettei tapauksissa ollut esitetty riittävää näyttöä siitä, että syytetyt olisivat syyllistyneet terrorismirikoksiin.

Terrorismirikokset rikoslaissa

Suomen terrorismioikeudenkäynnit ovat osoittaneet, etteivät rikoslain terrorismirikoksia koskevat säännökset ole helposti sovellettavissa. Terrorismirikoksista säädetään rikoslain 34 a luvussa, joka otettiin rikoslakiin vuonna 2003. Lukua on sittemmin muutettu ja terrorismirikosten alaa laajennettu vuosina 2007, 2014, 2016 ja 2018 tehdyillä lainmuutoksilla.

Terrorismirikosluvun säätämisen ja muuttamisen taustalla ovat olleet ennen kaikkea EU-oikeudelliset asiakirjat: vuonna 2002 annettu terrorismia koskeva puitepäätös ja kyseisen puitepäätöksen korvaava vuonna 2017 tehty terrorismin torjuntaa koskeva direktiivi. Terrorismirikoksia koskeva rikoslain 34 a luku määrittää sen, millaista toimintaa Suomessa pidetään terrorismina. Luku on pyritty muotoilemaan mahdollisimman kattavaksi: rangaistavaksi on säädetty laaja-alaisesti paitsi terroristisia tekoja myös terroristista toimintaa valmistelevia ja edistäviä tekoja. Terroristisia rikoksia eivät siis ole vain varsinaiset terrori-iskut vaan myös esimerkiksi tällaisen iskun valmistelu tai rahoittaminen.

Terroristinen tarkoitus

Rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä säädetään terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista. Tässä säännöksessä luetellaan joukko muualla rikoslaissa rangaistavaksi säädettyjä tekoja – esimerkiksi henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvia rikoksia ja yleisvaarallisia rikoksia sekä tällaisilla teoilla uhkaamiseen liittyviä rikoksia – ja määrätään näille rikoksille ankarampi rangaistusasteikko silloin, kun teko on tehty terroristisessa tarkoituksessa. Ollakseen terrorismia teon tulee olla myös riittävän vakava: sen

TEKSTI: Minna Kimpimäki, rikosoikeuden professori, Lapin yliopisto
Kuva: Marko Junttila

”SUOMEN TERRORISMIOIKEUDENKÄYNNIT OVAT OSOITTANEET, ETTEIVÄT RIKOSLAIN TERRORISMIRIKOKSIA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET OLE HELPOSTI SOVELLETTAVISSA”

Kuva: Michael Bodger Unsplash

tulee olla omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle.

Kun pohditaan sitä, onko tietyssä teossa ollut kysymys terrorismista, joudutaan pohtimaan sitä, oliko tekijällä tekoa tehdessään terroristinen tarkoitus. Terroristinen tarkoitus on määritelty rikoslain 34 a luvun 6 §:ssä, jonka mukaan rikoksentekijällä on terroristinen tarkoitus, jos hänen tarkoituksenaan on aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa tai pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin.

Lisäksi tekijällä on terroristinen tarkoitus, jos hänen tavoitteenaan on oikeudettomasti kumota jonkin valtion valtiosääntö tai muuttaa sitä, horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä taikka aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtion tai kansainvälisen järjestön taloudelle tai muille perusrakenteille. Jotta kyse olisi terrorismista, teon taustalla tulee siis olla pyrkimys vaikuttaa yleisemmällä tasolla yhteiskunnan tai valtion asenteisiin, päätöksentekoon tai muuhun toimintaan. Tavoitteen taustalla voi olla esimerkiksi tietty yhteiskunnallinen, poliittinen tai uskonnollinen ideologia, jota tekijä pyrkii teollaan edistämään tai vastustamaan.

Terroristisen tarkoituksen toteutumista pohdittiin Turun puukotusiskun käsittelyn yhteydessä. Käräjäoikeus katsoi, että vastaajalla oli tekoja tehdessään terroristinen tarkoitus: tarkoitus pelotella vakavasti väestöä. Käräjäoikeuden mukaan pelottelutarkoitusta ilmensi se, että vastaaja oli laatinut ja julkaissut manifestin, joka osoitti hänen halunneen kytkeä tekonsa osaksi Isis-järjestön nimissä toteutettujen terroritekojen jatkumoa. Hän oli myös kohdistanut tekonsa siviilihenkilöihin julkisella paikalla kaupungin keskustassa sellaiseen aikaan, jolloin ihmisiä oli varmuudella paljon liikkeellä. Hän ei myöskään valikoinut uhrejaan sellaisella tarkkuudella, etteikö kuka tahansa kyseisellä paikalla kyseiseen aikaan liikkunut henkilö olisi voinut joutua uhriksi. Käräjäoikeus lähti ratkaisussaan siitä, että tällaisten Isis-järjestön nimissä tehtyjen iskujen ja niihin liittyvän propagandan tarkoituksena on pelon lietsominen.

Muut terrorismirikokset

Varsinaisten terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten ohella rikoslain 34 a luvussa säädetään myös muista terrorismirikoksista. Nämä muut terrorismirikokset – terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, terroristiryhmän johtaminen, terroristiryhmän toiminnan edistäminen, koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten, värväys terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismin rahoittaminen, terroristiryhmän rahoittaminen, matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten ja terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistäminen – ovat erilaisia terroristista toimintaa valmistelevia ja edistäviä tekoja.

Kuten edellä jo todettiin, Suomessa tällaisia valmistelu- ja edistämistekoja koskeneet syytteet ovat liittyneet ulkomailla harjoitetun terroristisen toiminnan valmisteluun ja edistämiseen. Tapauksissa, joissa väitetty valmistelu- tai edistämisteko ja varsinainen terroristinen toiminta ovat ajallisesti ja paikallisesti etäällä toisistaan, tekojen toteennäyttäminen on kuitenkin haastavaa. Näyttöä tarvitaan tällöin syytettyjen toimista Suomessa ja ulkomailla, ulkomailla toimivan terroristiryhmän tai terroristisen toiminnan luonteesta sekä näiden keskinäisestä yhteydestä.

> ”RIKOS ON TERRORISMIRIKOS SILLOIN, KUN TUOMIOISTUIN ON RIKOSLAIN 34 A LUVUN SÄÄNNÖSTEN NOJALLA TIETYN TEON SELLAISEKSI TODENNUT”

Haastava arviointi

Vaikka terrorismia on nykyisin pyritty määrittelemään oikeudellisesti kansainvälisellä, eurooppalaisella ja kansallisella tasolla, ei edelleenkään ole aina helppoa tai yksiselitteistä vastausta siihen, onko tietyssä teossa kyse terrorismista. Kun pohditaan, oliko teko terrorismirikos, joudutaan pohtimaan sekä objektiivisia seikkoja – millainen teko oli kyseessä – että subjektiivisia seikkoja – mikä oli tekijän tarkoitus.

Vielä haastavampaa arviointi on silloin, kun kyse on jossain muualla tai joskus myöhemmin tehtävän terroristisen toiminnan valmistelusta tai edistämisestä. Viime kädessä kyse on kussakin yksittäistapauksessa tehtävästä näytön harkinnasta ja lain tulkinnasta: rikos on terrorismirikos silloin, kun tuomioistuin on rikoslain 34 a luvun säännösten nojalla tietyn teon sellaiseksi todennut.

Terrorismi siirtyy verkkoon

Suomalaisilla ei ole aihetta pelätä verkkoterrorismia, Timo Piiroinen Keskusrikospoliisista toteaa. Yhteiskunnan poikkeustilanteisiin, kuten sähköverkon kaatumiseen, kannattaa kuitenkin varautua.

TEKSTI: Tiina Tenkanen

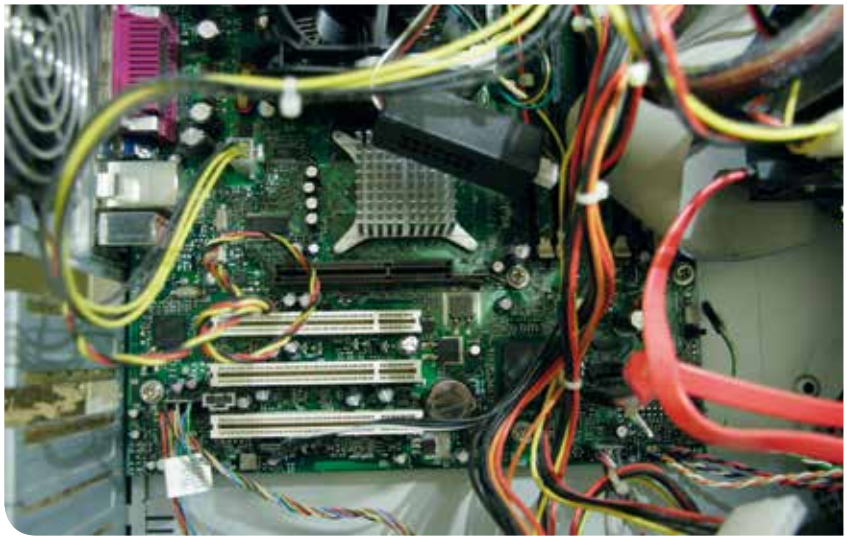
Terrorismi siirtyy vähitellen internetiin ja teknisen kehityksen myötä kaikkiin sähköllä toimiviin laitteisiin, arvioi Keskusrikospoliisin Kyberrikostorjuntakeskuksen päällikkö **Timo Piiroinen.**
– Uusissa IoT esineiden internet -laitteissa tietoturva on usein huonoa, Piiroinen toteaa.

Hänen mukaansa verkossa ei ole toteutettu merkittäviä terroristisia iskuja edes maailmalla. Terroristijärjestö Isis on Piiroisen mukaan yrittänyt kehittää kykyä tehdä verkkoiskuja, mutta Yhdysvallat on torjunut ne onnistuneesti. Terroristien tavoite on herättää pelkoa ja siksi verkkohyökkäyksen pitäisi olla merkittävä.

– Verkkohyökkäyksen panos-tuotos-suhde on ilmeisesti niin huono, että terroristit laskevat saavansa pienemmällä, reaalimaailmaan tähdätyllä panoksella suuremman näkyvyyden, Piiroinen arvioi.
Terroristit käyttävät verkkoa pääasiassa keskinäiseen viestimiseen ja oman viestinsä levittämiseen. Suomalaisiakin verkkosivuja on kaapattu ja korvattu Isis-propagandalla.

Piiroinen arvioi, ettei Suomi ole ensimmäinen maa, johon terroristinen kyberhyökkäys suuntautuisi. Esimerkiksi Helsinkiin tehty hyökkäys ei saisi suurta huomiota mihin tahansa suureen metropoliin verrattuna.

Kuva: UP:n arkisto

KRP:n Kyberrikostorjuntakeskuksen päällikön, Timo Piiroisen mukaan Suomi ei ole houkutteleva kohde verkkoteroristeille. Kuva: KRP

Isku sähköverkkoon haavoittaisi laajalti

Jos yhteiskunta haluttaisiin saada polvilleen, isku sähköverkkoon vaikuttaisi lähes kaikkeen elämään. Vedenjakelu keskeytyisi, samoin lämmönjakelu. Tietoliikenne katkeaisi, polttoainejakelu keskeytyisi eikä rahaa saisi automaateista. Ruokaa olisi vaikea valmistaa niin kotona kuin tehtaissa.
– Ukrainassa on ollut viime vuosina talviaikaan tällaisia hyökkäyksiä, jotka ovat vaikuttaneet muutamaan sataantuhanteen ihmiseen. Taustalla ei ole terrorismia, vaan valtiollista vaikuttamista, Piiroinen kertoo.

Verkkohyökkäykset arkipäivää

Kyberhyökkäykset eri palvelimiin ovat lähes arkipäivää. Takavuosina OP-pankin pankkipalvelut torpattiin palvelunesto-hyökkäyksellä, tunnistautumispalvelu Suomi.fi:n hakkerointi haittasi poliisi- sekä verotuspalveluita.

> PALVELUKATKOKSIIN KANNATTAA VARAUTUA. NIIDEN TODENNÄKÖINEN AIHEUTTAJA EI OLE KYBER-HYÖKKÄYS”

Vuosi sitten Lahden kaupungin terveyspalvelut olivat pois käytöstä virtuaalivaluuttaa louhivan haittaohjelman takia. Ohjelma levisi voimakkaasti työasemissa ja haittasi koneiden suorituskykyä. Kaupunki katkaisi järjestelmien välisiä yhteyksiä ja siksi esimerkiksi terveys- sekä kirjastopalvelut olivat pois käytöstä.
– Hyökkäykset ovat olleet usein nuorten miesten tekemiä hyökkäyksiä. Missään näistä ei ole ollut taustalla mitään terroristista tarkoitusta tai valtiollista toimintaa.
Piiroisen mukaan kyse on ollut tekijöiden huomionhakuisuudesta, eikä teoille ole löydetty selkeää motivaatiota.

Palvelut voivat kaatua sarjassa

WannaCry-kiristysohjelma on aiheuttanut maailmanlaajuisesti ongelmia. Muun muassa brittien terveydenhuoltojärjestelmä National Health Service NHS kärsi ohjelman aiheuttamista haitoista. Petya/NotPetya kiristyshaittaohjelma oli suunnattu Ukrainaan, mutta levisi muuallekin maailmaan.
– Kumpikaan haittaohjelmista ei ole aiheuttanut Suomessa merkittäviä ongelmia.

Suomalaiset hakkerit saattavat hyökätä tietoisesti palvelimen kimppuun, mutta eivät tiedä, mihin kaikkialle hyökkäys vaikuttaa.
– Ylläpitäjillekään ei ole aina selvää, minkälaiset keskinäisriippuvuudet järjestelmillä on. Monet palvelut voivat kaatua sarjassa.

Jokainen voi varautua

Suomen kansalaisen ei kannata pelätä kyberterroristia, Piiroinen lohduttaa.
– Palvelukatkoksiin kannattaa varautua. Niiden todennäköinen aiheuttaja ei ole kyberhyökkäys, vaan esimerkiksi kaivurin katkaisema tai oravan poikki järsimä piuha. Teknisen tietoturvan on joka tapauksessa hyvä olla kunnossa. Sähkönsaannin ongelmiin voi varautua. Piiroinen suosittelee tutustumaan Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK:n ohjeistukseen kotivaraksi.

Tietoturva-asioihin löytää vastauksia Traficomin Kyberturvallisuuskeskuksesta, joka julkaisee verkkosivuillaan Kybersäätiedotusta. Tiedotuksessa kerrotaan viimeisimmistä tietoturvapoikkeamista ja kyberturvallisuudesta.

Luottamus painettuun sanaan edelleen suurta

Suomalaiset luottavat kotimaisiin tunnettuihin uutiskanaviin ja sanomalehtiin edelleen.
– Kansainväliset, vähemmän tunnetut verkkotoimijat ovat epävarmempia tiedonlähteitä, toteaa valmiuspäällikkö **Antti Nyqvist** Digipoolista.

Hyvä koulutustaso ja jo koululaisille opetettava lähdekriittisyys auttavat suhteuttamaan luettua ja kuultua sekä tarvittaessa etsiytymään tiedon lähteelle sekä vertaamaan tietoa vaikka luotettuihin kotimaisiin uutismedioihin.

Nyqvist ei näe verkkoterrorismia korkean riskin uhkana Suomen valtiolle. Vaikka terroristit valeuutisineen haluavatkin aiheuttaa epävarmuutta ja sekasortoa, suomalaiset eivät ole houkutteleva kohde.

Huoltovarmuuskeskus pitää yllä Digipoolia, joka on tietotekniikka- ja tietoverkkoalan sekä viranomaisten välinen yhteyselin.

Antti Nyqvist Huoltovarmuuskeskuksen Digipoolista uskoo suomalaisten mediakriittisyyteen. Kuva: Teknologiateollisuus

Kirkko antaa henkistä huoltoa kriisissä

TEKSTI: Heli Yli-Räisänen

Henkinen kriisinkestävyys on keskeinen osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Kirkolla on oma erityinen roolinsa yhteiskunnan kriisi- ja häiriötilanteissa.

Kuva: Nicola Fioravanti Unsplash

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa annetaan kirkolle suuri painoarvo ja luotetaan siihen, että kirkko osallistuu kriisien ja onnettomuuksien yhteydessä henkiseen huoltoon. Näin kertoo Kirkon keskushallinnon projektisihteeri **Timo-Matti Haapiainen**, jonka tehtäviin kuulu toimia myös kirkon valmiuspäällikkönä.
– Kirkko toimii osana yhteiskuntaa hädän hetkellä, mutta samalla myös sen omista arvoista ja olemuksesta käsin eli toteuttaa sitä kirkon ominta tehtävää: menee lähimmäisen rinnalle, kuuntelee, pitää yllä toivoa ja omaa sanomaansa, Haapiainen toteaa.

Kriisiviestintä pitää miettiä tilanteen mukaan

Kriisin tullessa kirkon keskeinen viesti on aina, että se on saatavilla.
– Esimerkiksi nyt Uuden-Seelannin terrori-iskun yhteydessä kirkot ympäri maailmaa reagoivat, myös meidän Suomen evankelisluterilainen kirkko. Häiriötilanteissa kirkko jatkaa sitä samaa työtä kuin niin sanotussa normaalitilassakin eli kulkee rinnalla, palvelee ja julistaa, mutta eri tilanteissa nämä asiat pitää tehdä eri tavoin, Haapiainen sanoo.
Kirkko saa kriisiviestinnästään myös kritiikkiä.
– On niitäkin puheenvuoroja, joissa sanotaan, että kirkko yrittää kiillottaa mainettaan hädän hetkellä, mutta kirkko tosiaan toteuttaa samaa perustyötä silloinkin, kun se ei ole niin näkyvissä. Kritiikki on tervetullutta tietysti. Kirkon pitää oppia toimimaan palautteen perusteella paremmin ja muuttuvien olosuhteiden mukaan, Haapiainen sanoo.

Henkinen huolto on kirkon kriisityön ydintä

Kirkkolaissa on merkintä, että kirkon pitää varautua henkisen huollon tarjoamiseen kriisitilanteessa.
– Siihen vaatimukseen vastaa Henkinen huolto eli Hehu. Kun jotain tapahtuu, Hehu on valmiina toimimaan. Hehussa toimii koulutettuja kirkon työntekijöitä, jotka toimivat esimerkiksi seurakuntien eri tehtävissä, mutta heillä on Hehu-koulutus. Paikallisen kriisin sattuessa viranomaiset ottavat yhteyttä Hehu-työntekijöihin. Hehu ei ota siis itse tehtävää, vaan pelastusviranomaiset ottavat yhteyttä Hehuun, ja Hehu toimii sen tahon ohjaamana, joka koordinoi psyko-sosiaalista tuen antoa kriisissä, Haapiainen valottaa.
Haapiainen kertoo, että Hehu-työntekijöiden osaamisen pitää olla kunnossa, jotta he osaavat antaa oikeanlaista psyko-sosiaalista tukea ja hallitsevat yhteistoiminnan käytännöt.

– Hehu on esimerkiksi suuronnettomuuksissa pystynyt reagoimaan nopeasti. Yhteydenoton tullessa esimerkiksi Hehu-koulutettu pappi voi lähteä apuun heti, ellei nyt ole juuri vaikka kaste tai muu välttämätön työ menossa. Hehu-toiminta myös yleensä jatkaa vielä pitkään, kun kriisin muut toimijat ovat saaneet työnsä tehtyä, sillä kriisissä kaivataan usein juuri henkistä tukea akuuttitilanteen ollessa ohi, Haapiainen sanoo.

Kirkko monikulttuurisessa ympäristössä

Kirkko haluaa vastata avun tarpeeseen myös kulttuuriltaan moninaisemmassa Suomessa.
– Hädän hetkellä ei jäsenyyttä tai vakaumusta kysytä. Kyllä apua tarjotaan jokaiselle tarvitsevalle. Uskontodialogilla eli eri uskontojen välisellä vuoropuhelulla ja yhteyden etsimisellä pyritään myös helpottamaan tilanteita. Esimerkiksi Turun puukotuksien yhteydessä uskontojen välinen yhteistyö nousi kirkon keskeiseksi viestiksi. Siinä on pohjalla pitkäjänteinen yhteistyö uskontojohtajien ja -vaikuttajien kesken, Haapiainen kertoo.

Tutkittua tietoa ei-kristittyjen suhtautumisesta kirkon valmiustyöhön ei Haapiaisen tietojen mukaan ole, mutta hän arvelee, että esimerkiksi juuri Hehua arvostetaan laajalti.
– Esimerkiksi armeijassa sotilaspappien tukeen turvaudutaan katsomuksesta huolimatta. Kirkon on tärkeää tuntea toimintaympäristönsä, jotta se voi vastata juuri sen tarpeisiin hädän hetkellä. Paikallisuus on avainsana, sillä pitää tuntea autettavien olosuhteet ja kulttuuri. Apu ja toiminta sidotaan aina todelliseen tilanteeseen, todellisiin ihmisiin, Haapiainen päättää.

Hotet om terrorism

Kuva: Terhi Laitala

TEKSTI: Nina Jansson
handledare
RIKUs serviceställe i Vasa

Inrikesministeriet har i november 2018 gett ut publikationen: Nationell strategi för bekämpning av terrorism 2018–2021. Strategin bekräftades 2010 och uppdaterades 2014. Syftet med den nationella strategin är att bemöta de krav som den förändrade omvärlden och det kontinuerligt ökade hotet om terrorism ställer för terrorismbekämpningen. Bekämpningen av terrorism ingår som en del i det internationella säkerhets- och utvecklingssamarbetet och skall trygga landets nationella intressen samt främja Finlands och finländarnas säkerhet.

Förändringar och hot i det finländska samhället förändras snabbt och är svåra att förutspå. De här förändringarna kräver allt effektivare sätt att identifiera hot och kunna samverka bättre än tidigare för att kunna bekämpa terrorism. Terrorism utgör ett hot mot den nationella säkerheten och mot statens självbestämmanderätt. Terrorism kan utgöras av våld mot samhällets medlemmar, beslutsfattare och beslutsförmåga. Finland måste ha beredskap och kapacitet att bekämpa terrorism genom ett nära samarbete mellan myndigheter och samhällsaktörer. Förebyggande arbete innebär att det sker planering, anskaffningar, ansvarsfördelning mellan aktörerna och övningar under normala förhållanden.

Målet med den nationella strategin är att förebygga terrorism, trygga landets kapacitet att bekämpa terrorism, skapa olika verksamhetsmodeller, styra utnyttjandet av resurser samt utveckling av lagstiftning. Vidare är målen med strategin att beskriva olika åtgärder som behövs för att säkerställa terrorismbekämpningens kapacitet, skapa långvariga riktlinjer, enhetlighet samt effektivisera myndigheternas verksamhetsmöjligheter för att kunna ingripa och påverka.

Nuläge

Idag hotas världen i allt högre grad av den radikala islamitiska terrorismen. Merparten av terrorattackerna sker i konfliktområden såsom i tex Syrien, Irak, Nigeria, Somalia och Afghanistan. Men även Europa hotas av den växande terrorn och tusentals attacker har genomförts under åren 2015–2018. Den största aktivaste terrororganisationen är ISIL sedan 2014 men även al-Qaida utgör ett hot. Verksamheten inom den radikala islamitiska terrorismen har ändrats under de senaste åren och målet för attackerna har varit att maximera antalet offer. Det största hotet utgörs av enskilda aktörer eller små celler och riktas mot multinationella företag, banker, ambassader samt Europeiska unionens institutioner.

Attackerna orsakar i regel materiella skador men även enskilda människors liv och hälsa hotas. Den radikala islamitiska terrorismen har även brett ut sig i västvärlden och har lett till en aktivering av högerextremistiska rörelser. Extremhögern attackerar vanligtvis etniska minoriteter och politiska motståndare. Terrorismen stöds i västvärlden genom penninginsamlingar, radikalisering, värvning och utländska terrorister har möjlighet att resa till och från Europa och konfliktområden i världen. Terrorismen finansieras med att hjälpa av en systematisk finansiering genom att internationella penningförmedlare, olika penningstransaktionssystem och penningkurirer möjliggör penningtransaktioner mellan länder i och utanför Europa.

Terroristhotet mot Finland har även ökat i och med att Finland har en större synlighet i konfliktområden. Samtidigt har antalet asylsökanden ökat märkbart och under hösten 2015 hade Finland ett rekordantal sökande som har aktiverat invandrarfientliga och högerextremistiska aktörer. Det har lett till en ökad polarisering i samhället.

Den framtida utvecklingen

Personer som varit med i terroristorganisationer som återvänder från konfliktområden ökar terroristhotet i Europa. De kan utgöra ett hot eller dela med sig av sitt kunnande, samt har bättre kontakter i konfliktområden. Det finns en möjlighet att terrorattacker utförs av allt yngre personer, kvinnor eller radikaliserade brottslingar. Den virtuella världen utgör en även större möjlighet att bilda terroristiska celler. Den tekniska utvecklingen med krypterade applikationer underlättar kontakter i terroristiskt syfte. Vidare möjliggör nya former av penningtransaktioner såsom tex virtuell valuta och mobila pengar flyttning av pengar anonymt och snabbt. I terrorattacker kan olika explosiva ämnen, kemiska eller biologiska vapen samt kärnvapen och andra radioaktiva ämnen användas.

Internationellt samarbete

Bekämpning av terrorism kräver ett brett internationellt samarbete som Finland främjar genom att utveckla informationsutbyte, dela med sig av bästa praxis, erfarenheter och kunnande. Antiterroristiskt arbete i Europeiska unionens medlemsländer är en viktig del i bekämpningen av terrorism. Finland deltar aktivt i verksamhet mot terrorism i FN, EU, Europarådet, OSSE, koalitionen mot ISIL, Europol, Eurojust och övriga internationella sammanhang som tex säkerhets- och underrättelsetjänster.

Bekämpning i Finland

Grunden för bekämpning av terrorism i Finland kräver ett bra samarbete mellan alla myndigheter och samhällsaktörer. Det bör finnas en förståelse för hur olika aktörer verkar och vilka resurser som finns samt vilken ansvarsfördelningen är. Polisen har huvudansvaret för att bekämpa terrorism och delas in enligt skyddspolisen, lokalpolisen, centralkriminalpolisen som alla har olika uppgifter i terroristbekämpningen. Skyddspolisen underrättar om terrorism, lokalpolisen jobbar förebyggande och operativt, centralkriminalpolisen hämtar information och undersöker terroristbrott. Vidare deltar även gränsbevakningsväsendet, försvarsmakten och Tullen i terrorismbekämpningen.

Terrorismarbetet i Finland består främst av förebyggande arbete vilket innebär att man försöker förebygga orsaker och motiv som kan leda till radikalisering. Politiska beslut och strategier bör förebygga polarisering och olikvärdighet i samhället. Marginalisering och polarisering leder till ökad radikalisering. Myndigheter försöker även i ett tidigt skede avslöja och förebygga brott med hjälp av underrättelse, analyser och observationer, undersökningar och samarbete. Gränskontroller vid flygplatser, i hamnar, och gränsövergångsställen på landsvägar spelar även en viktig roll för att kunna avslöja personer kopplade till terrorism. En viktig del är även att bekämpa finansiering av terrorism genom olika undersökande åtgärder och utredningar.

Vid terroristbekämpningsarbetet har även myndigheternas beredskap och praktiska handlingsförmåga betydelse genom att snabbt kunna identifiera och hantera terroristbrott och att snabbt normalisera samhället. Utbildning, kapacitet på utrustning samt gällande lagstiftning spelar härvid en roll. Samarbete mellan myndigheter är viktigt samt att man delar på resurser och kompetens. Finländska myndigheter kan även bistå utländska myndigheter i krissituationer. Handräckning till polisen kan fås från Försvarsmakten och Gränsbevakningen.

Skyddspolisen har tagit i bruk en ny hotnivåskala i juni 2017 föra att beskriva hotet om terrorism i Finland. Skalan har fyra nivåer; lågt, förhöjt, högt och mycket högt. Kommunikationen är viktig ifall det sker terrordåd och kan rädda liv och förhindra skador. Myndigheterna behöver kommunicera snabbt och öppet för att minska på rädsla och oro i samhället vilket även är ett syfte med terrordåden. Det är även viktigt att minska på spridningen av felaktig information och istället se till att det finns fakta att tillgå. För mera information se: Nationell strategi för bekämpning av terrorism: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-235-7

Läs mera på svenska: riku.fi/se/riku-lehti

Miten kertoa lapselle terrorismista

TEKSTI: Tatjana Pajamäki
päällikkö, Auttavat puhelin- ja nettipalvelut, MLL
Kuva: Susa Junnola

Viimeistään kouluiässä lapset joutuvat esimerkiksi median tai kavereiden kautta tekemisiin asioiden ja ilmiöiden kanssa, jotka he voivat kokea ahdistaviksi tai pelottaviksi. Kouluikäisten lasten kanssa on hyvä keskustella paljon uutisoiduista ja ajankohtaisista aiheista kuten esimerkiksi tapahtuneista terrori-iskuista.

Keskustelussa on hyvä huomioida muutama asia:

• Pysy itse levollisena

Lapsi peilaa aikuisen tunteita ja ottaa mallia omaan reagointiinsa vanhemman tai muun läheisen aikuisen suhtautumisesta. Jos itse aikuisena on ahdistunut, kannattaa keskusteluja käydä ensin toisten aikuisten kanssa, ettei siirrä omaa pelkoaan lapseen. Lapsi ei hyödy epämääräisestä pelon tunteesta, johon ei omalla toiminnallaan pysty vaikuttamaan.

• Kerro tosiasiat lapsen ikä huomioiden, jottei lapsi turvaudu mielikuvitukseen

Kerro lyhyesti lapselle, mitä on tapahtunut mutta vältä yksityiskohtia. Ihmisten surulla mässäily ei ole tarpeellista, eikä lapsen tunnemaailmaa tule valjastaa siihen.

Terrorismia voi selittää joidenkin ihmisten tai ryhmien toisiin kohdistettuna julmuutena ja pelotteluna, jolla yritetään väkivaltaisin ja laittomin keinoin vaikuttaa yhteiskuntiin ja niiden tekemiin päätöksiin. Terroristit eivät toiminnassaan ota huomioon kärsimystä, mitä he teoillaan aiheuttavat. Terrorismiin syyllistyvät ovat usein itse kasvaneet sotaisissa ja väkivaltaisissa ympäristöissä, eikä heille ole välttämättä muodostunut käsitystä normaalista elämästä. Heille on myös saattanut tapahtua isoja ja vakavia asioita lapsena, eikä kukaan ole pystynyt huolehtimaan ja puuttumaan siihen, miten tapahtumat ovat heihin vaikuttaneet.

Lapselle voi myös sanoa, että asiaa on toisinaan vaikea myös aikuisena ymmärtää. On tärkeä kuitenkin vakuuttaa, että Suomi on terrorismin suhteen yksi maailman turvallisimmista maista ja lapsen ei tarvitse pelätä.

• Huomioi lapsen temperamentti ja anna lupa erilaisiin tunnereaktioihin

Jotkut lapset reagoivat herkemmin ja voimakkaammin asioihin ja saattavat tarvita paljon rauhoittelua. Toisille lapsille väkivallasta puhuminen ei ainakaan ulkoisesti aiheuta voimakkaita tunnereaktioita. Jotkut saattavat käsitellä ahdistustaan vitsailemalla ja pelleilemällä. Tunteita ei pidä kaivaa väkisin esille ja asian käsittely omalla tavallaan on luvallista. Tärkeää on, että lapsen kaikenlaisiin reaktioihin suhtaudutaan kärsivällisesti ja hänelle annetaan aikaa ja mahdollisuus ilmaista, ymmärtää ja työstää asioita ja tapahtumia omalla tavallaan.

Kuva: Ryan MCGuire, Gratisography

• Kuuntele ja kysele mitä lapsi itse asiasta ajattelee ja mitä tuntee

Anna tilaa lapsen omille pohdinnoille ja tilaa kertoa omista tuntemuksistaan. Kysele rohkeasti, jos sinusta tuntuu, että lapsi pohtii asiaa tai asia painaa hänen mieltään, mutta älä pakota puhumaan.

• Huomioi, että jos lapsella on vaikeita tai traumaattisia kokemuksia menneisyydessään, ne saattavat aktivoitua erilaisten kriisitapahtuminen ja niiden uutisoinnin yhteydessä

Jos lapsi on hyvin ahdistuneen oloinen, voi aikuisena kysellä, nouseeko lapselle mieleen muita, aiempia ahdistavia asioita tai tilanteita. Lapselle voi kertoa, että se on tavallista, jos on joutunut kokemaan jotain isoa ja mieltä kuormittavaa. Keskeistä on vakuuttaa, että lapsi on turvassa. Näissä tilanteissa on hyvä pohtia sitä, olisiko tarpeen konsultoida myös ammattilaista, jonka kanssa asiaa voi käydä vielä läpi.

Terrorismin selittäminen vähentää siihen liittyvää pelkoa

Terrorismi on mielletty Suomessa pitkään vieraaksi ja etäiseksi ilmiöksi, joka koskettaa maatamme korkeintaan muualta rantautuvana ”tuontituotteena”. Nämä mielikuvat ovat muuttuneet voimakkaasti 2010-luvun kuluessa, kun Suomestakin on lähtenyt kymmeniä ihmisiä Syyrian ja Irakin konfliktialueelle. Viimeistään terrorismi tuli lähelle Turussa elokuussa 2017 tapahtuneen puukkoiskun myötä.

Terrorismi herättää paljon pelkoa. Tämä on ymmärrettävää, sillä terrori-iskut ovat juuri sentyyppinen uhka, jota ihmisellä on taipumus yliarvioida. Terrori-iskut ovat visuaalisia, tunteita herättäviä ja helppoja kuvitella. Ne ovat vaikeita käsittää ja vieraita omalle kokemusmaailmalle. Niiltä on myös vaikea suojautua ja välttyä oman toimintansa kautta. Terrorismin uhka vaikuttaa olevan läsnä kaikkialla eikä rajoitu vain tiettyihin tunnistettavissa oleviin paikkoihin.

Terrorismi on myös loistava esimerkki siitä, miten ihminen arvioi uhkia omien tuntemustensa eikä niinkään tilastojen pohjalta. Tosiasiassa Suomi on edelleen jihadistisen toiminnan syrjäaluetta niin kuin on koko Eurooppa. Todennäköisyys joutua todistamaan terrori-iskua on häviävän pieni.

Pelot eivät ole mitenkään merkityksettömiä. Suurin osa terrorismin vaikutuksista syntyy nimittäin siitä, miten ihmiset muuttavat käyttäytymistä ja asenteitaan terrorismin uhan myötävaikutuksesta. Terrorismin on todettu esimerkiksi jyrkentävän asenteita kaikkia vähemmistöjä kohtaan.

Terrorismista on voitava puhua

Terrorismista niin kuin muistakin vaikeista yhteiskunnallisista asioista pitää kuitenkin voida puhua. Mikä voisi auttaa siinä, ettei siitä puhumisen myötä ainakaan voimistettaisi pelkoja? Tutkimustulosten pohjalta voi suositella ainakin kolmea asiaa.

Ensimmäinen on täsmällisen kielen käyttäminen. Voi esimerkiksi miettiä, voisiko ”kaupungista paljastui terroristiryhmä” sijasta kertoa suoremmin, mistä on kyse. Tämä voi olla esimerkiksi, että ”joidenkin kaupungissa asuvien henkilöiden tiedetään lähettäneen rahaa ulkomailla toimivalle aseelliselle ryhmälle”.

> ”IHMISET MUUTTAVAT KÄYTTÄYTYMISTÄ JA ASENTEITAAN TERRORISMIN UHAN MYÖTÄVAIKUTUKSESTA”

Voi ylipäänsä pohtia sitä, onko laisinkaan tarvetta käyttää terrorismi-sanaa. Sana johdattaa helposti ajattelemaan väkivallan uhkaa ja usein kaikista tuhoisimpia iskuja, jotka ovat kuitenkin hyvin harvinaisia. Sanalla on myös se ominaisuus, että se niputtaa koko joukon taustaltaan hyvin erilaisia tapahtumia yhteen ja saa uhan vaikuttamaan suuremmalta ja yhtenäisemmältä kuin se onkaan.

Terrorismi-sanan pidättyvä käyttö ei ole mitenkään tapahtuneen kieltämistä, vaan nimenomaan asioista puhumista niiden oikeilla nimillä. Sanaa tarvitaan tapahtuneen kuvailussa harvoin välttämättä muuhun kuin tekojen tuomitsemiseen tai rikoslakiin sisältyvistä nimikkeistä puhumiseen.

Huomio uhreihin ja pelastustoimiin

Toiseksi olisi suotavaa, että huomio ei rajoittuisi pelkästään väkivaltaisiin iskuihin. Terrorismia koskevasta uutisoinnista tiedetään, että uhreihin ja pelastustoimiin kohdistuva uutisointi lieventää pelkoja, kun taas erityisesti visuaalista aineistoa iskuista sisältävä uutisointi lietsoo niitä.

Terrorismi vaikuttaa taatusti käsittämättömältä, jos näkee pelkästään iskut eikä ole lainkaan perehtynyt niiden taustoihin. Tilanne heti iskujen jälkeen on harvoin otollinen sisällökkäämmälle keskustelulle ilmiöstä. Siksi terrorismista toivoisi puhuttavan laajemmin ja myös muulloin kuin iskujen jälkimainingeissa.

Tutkijan näkökulmasta terrorismia koskevan ymmärryksen tiellä on monesti voimakas toiseuttaminen. Kun jostain toiminnasta aletaan puhua terrorismista, se tulee miltei määriteltyä käsittämättömäksi ja kaikki yritykset ymmärtää sitä sen hyväksymiseksi.

TEKSTI: Leena Malkki
dosentti, yliopistonlehtori
Eurooppa-tutkimuksen keskus
Helsingin yliopisto
Kuva: Minna Talassalo

Lisää tietoa terrorismista ilmiönä

Kolmanneksi voikin suositella terrorismiin perehtymistä avoimin mielin. Itse asiassa se ei ole mitenkään erityisen vaikeasti käsitettävä ja vieras ilmiö. Yksi terrorismia koskevan akateemisen tutkimuksen vankimmista johtopäätöksistä on, että terroritoiminnan selittämiseen soveltuvat mainiosti aivan samat teoriat ja lähestymistavat kuin yksilön ja yhteisöjen toimintaan ylipäänsäkin.

Tämä pätee myös siihen, mitä kutsutaan nykyisin radikalisoitumiseksi eli prosessiin, jonka myötä yksilö päätyy osallistumaan terroristiseen toimintaan. Populaarikulttuuri on täynnä kertomuksia, jotka ovat terrorismin tutkijalle tuttuja. Elokuvissa ja kirjoissa tämä ”radikalisoituminen” tapahtuu useimmiten sankareina esitetyille hahmoille ja siksi siitä ei puhuta radikalisoitumisena.

Terrorismin pelkoa voisi hillitä se, jos ilmiöön alettaisiin suhtautua ”normaalimmin”. Tämä ei tarkoita laisinkaan terrorismin hyväksymistä. Jos se tuntuu asioiden väheksymiseltä, se on vain osoitus siitä, minkälainen pelotevaikutus terrorismi-sanaan sisältyy.

Kuka pelkää terroristia?

TEKSTI: Jaana Koivukangas
RIKUn kehitysjohtaja

TEKSTI: Jaana Koivukangas
RIKUn kehitysjohtaja

Me kaikki muistamme noin 3000 kuolonuhria vaatineen syyskuun 11. päivän terrori-iskun New Yorkissa vuonna 2001. Järkyttävä muistikuva on piirtynyt monen verkkokalvoille, kuinka kaksi matkustajakonetta ohjattiin WTC:n kaksoistorneihin, jotka sortuivat kuin korttitalot. TV-kanavat toistivat näkyä yhä uudelleen ja uudelleen. Muistan kuinka näin alle kouluikäisten lasten toistavan leikeissään näkyä lentokoneiden törmäämisestä torneihin. Toki terrori-iskuja on ollut ennenkin, mutta tämä tapahtuma Osama bin Ladenin ja al-Qaidan siivittäminä jättivät lähtemättömän turvattomuuden tunteen koko maailmaan. Elämä muuttui arvaamattomaksi.

WTC-iskut olivat niin käsittämättömiä, että mieli koitti palauttaa turvallisuuden tunnetta ajattelemalla tapahtuneen olleen niin harvinainen, ettei se voi toistua, eikä ainakaan omilla lähinurkilla. Tuo päivä saattoi luoda monelle mielikuvan siitä, että terrori-iskut ovat näyttäviä sekä satoja jopa tuhansia ihmishenkiä vaativia järkyttäviä spektaakkeleita – pommeja, kaasua, joukkohyökkäyksiä ja lentokoneiden kaappauksia.

Vähitellen keinovalikoima on vain lisääntynyt. Terroristit eivät enää välttämättä kuulu tunnettuihin ryhmiin. Itsenäiset ääriajattelijat omilla pienimuotoisemmilla tempauksil-

Kuva: Jade Masri, Unsplash

> LÄHES KAIKILLA OLI SANOTTAVAA. PUOLESSA TUNNISSA KESKUSTELUSSA OLI 120 VIESTIÄ”

laan tuovat keskuuteemme turvattomuutta, kaaosta ja pelkoa. Kun metrojen pommiiskuja on opittu varomaan, terroristit tunkeutuvatkin autoilla tai jalan aseiden ja puukkojen kera yleisön joukkoon toritapahtumissa ja muissa ruuhkatilanteissa. Iskut tulevat lähemmäksi ja todellisimmiksi, ensin Tukholmaan ja lopulta Suomen Turkuun. Nyt se on täällä – meidän arjessa – se uhka.

Pääni sisällä järki ja pelko käyvät omaa taisteluaan. Ahminko asiantuntijoiden selvityksiä terrori-iskujen pienehköstä todennäköisyydestä? Vai annanko pelon saastuttaa mieleni? Kuulen, kuinka ystäväni miettivät uskaltaako lähteä Tallinnaan joulutorille, jos terroristi iskee juuri sinne. Myönnän olleeni salaa huojentunut, että aikuiseksi kasvanut lapseni ei saanut lippuja Saksaan suureen rock-konserttiin. Barcelona, Pariisi, Berliini tai Lontoo ei nyt minuakaan, innokasta Euroopan matkaajaa, kiinnosta.

Kuulun kymmenien ystävien some-ryhmään, jossa jaamme elämän iloja ja suruja. Näitä teemoja pohtiessani kysyin heiltä miten terrorismi vaikuttaa heidän elämäänsä. Lähes kaikilla oli sanottavaa. Puolessa tunnissa keskustelussa oli 120 viestiä.

Yhteistä oli ennakkoluulojen lisääntyminen, pelko tai vähintään varuillaan olo. Moni sanoi, ettei pelkää Suomessa, mutta ulkomailla asia on mielessä. Joku ei mene lasten kanssa paikkoihin, joissa on tapahtunut joku isku. Tukholman ja Turun tapahtumat ovat lisänneet pelkoa erityisesti. Myös ennakkoluulot ulkomaalaisia kohtaan oli monen mielestä lisääntynyt omalla kohdalla.

Metroissa asia tulee kuulemma mieleen, jos juuri on tapahtunut isku jossain. Muutamat kertoivat myös valikoivansa metrossa paikan, jossa voi suojautua paremmin. Ruuhkaisissa paikoissa ja hotelleissa varmistetaan nopea ulospääsyreitti. Osa on tiedostamattomia valintoja. Joku peruutti pikkujouluristeilynsä joulun alla, kun Berliinin joulutorilla tapahtui isku. Täynnä oleva laiva tuntui helpolta ja mahdolliselta iskun kohteelta. Yksi vastaajista kertoi käyvänsä Turussa työmatkalla ja mainitsi olevansa aina vähän varpaillaan siellä liikkuessaan.

Muutamat kertoivat pelkäävänsä sitä, kun lapset kasvavat ja reviiri samalla. Miten voi suojella lapsiaan? Moni oli myös Turun tapahtumien jälkeen keskustellut aiheesta lastensa kanssa. Yksi pienten lasten äiti kirjoitti pälyilleensä pelokkaasti joulukadun avajaisissa, kun valtaväestöön kuulumaton mies käyttäytyi ruuhkassa omituisesti. Hän mietti, että ei ehkä olisi reagoinut samoin, jos tuo mies olisi ollut suomalaistaustainen.

Hän myös syyllisti itseään pohtimalla, onko hänestä tullut terrori-iskujen myötä rasisti.

Lapsena muistan pohtineeni, mistä tunnistaa rosvon. Siihen en ole saanut vieläkään vastausta. Osa meistä vaan tekee rikoksia, eikä rikoksen tekijää voi tunnistaa mistään. Asian kanssa vaan eletään. Onko minun nyt mietittävä mistä tunnistaa terroristin? Onko joku vuorokaudenaika tai paikka, jolloin terroristit ovat liikkeellä? Missä voin liikkua turvallisesti? Millaisia stereotypioita olen mieleeni luonut? Juoksenko karkuun nähdessäni parrakkaan tummahiuksisen ulkomaalaisen miehen? Mitäs jos terrori-iskun tekijä onkin kantasuomalainen nainen lähikaupassa? Miten terrorismin uhka vaikuttaa elämääni? Ketä ja mitä vältän? Voinko edes välttää?

Pelon polulla on niin paljon väisteltävää. Terrori-iskuja on ollut elämäni aikana aina ja tulee ehkä olemaan. Liikenteessä sattuu ja tapahtuu, lentokoneita katoaa ilmatilasta, laivoja uppoaa ja terveet ihmiset saavat yllättäen kuolemaan johtavia sairauskohtauksia. Elämää ei voi käsikirjoittaa. Jotain ikäviä asioita voi omilla valinnoillaan koittaa välttää, mutta lopulta on kuitenkin otettava vastaan se mitä tulee.

Kuka muistaa sarjakuvien Tenavien Jaska Jokusen? Pienen toiveikkaan mutta epäonnisen pojan, joka kohtaa pettymyksiä toisensa perään. Eräässä piirroksessa Jaska istuu laiturilla Ressu-koiransa kanssa. Siinä istuskellessaan hän pohtii Ressulle: ”Yhtenä päivänä meidän pitää kuolla”. Siihen Ressu vastaa: ”Kyllä, mutta kaikkina muina päivinä meidän ei pidä”. Ai niin. Näinhän se menee. Elämä on tässä ja nyt. Ensi yönä nukun paremmin.

> LAPSENA MUISTAN POHTINEENI, MISTÄ TUNNISTAA ROSVON. SIIHEN EN OLE SAANUT VIELÄKÄÄN VASTAUSTA”

Terroriteot Turussa

-kriisiauttaminen onnistumiset ja opetukset

TEKSTI JA KUVAT : Elina Välimäki

Turun Kauppatorilla elämä kuhisi perjantaisena iltapäivänä. Oli elokuun 18. päivä vuonna 2017.

Kello napsahti aikaan 16.02. Nuori marokkolaismies alkoi silmittömästi puukottaa satunnaisia sivullisia. Tapahtumapaikalle nopeasti tullut poliisipartio taltutti ja otti kiinni miehen kolmen minuutin kuluttua ensimmäisestä puukotuksesta.

Ennen ensihoidon saapumista poliisit, sivulliset ja läheisen lääkäriaseman henkilökunta auttoivat uhreja muun muassa haavoja sitoen. Hätäkeskus vastaanotti yli 50 puukotuksiin liittyvää puhelua. Nettiuutisointi räjähti valtoimilleen. Sosiaalinen media tulvi epäuskoisia ja hätääntyneitä viestejä.

Nopeasti tapahtumien kulisseissa käynnistyi järjestelmällinen toiminta uhrien, heidän läheistensä ja muiden psyykkisesti altistuneiden auttamiseksi.

Perjantaista maanantaihin

Turun kaupungin sosiaalipäivystyksen ensimmäinen partio lähti läheiselle Kauppatorille pian puukotusten alettua. Poliisin pyynnöstä sosiaalityöntekijät menivät turvaamaan puukotuksen uhrin lapsen tilannetta. Järkyttävien tekojen kokonaisuus hahmottui viranomaisille vasta vähitellen.

Turun kaupungin johtava sosiaalityöntekijä **Kaarina Katas** oli saanut puhelun hyvinvointitoimialan toimialajohtajalta ja saapui työpaikalleen Linnankadulle ennen viittä. Sosiaalipäivystykselle kuuluu akuutin psykososiaalisen tuen järjestäminen ja koordinoiminen sekä asiakkaiden saattaminen lisäavun piiriin. Nyt Katas oli saanut esimieheltään tehtäväkseen kriisituen prosessin järjestämisen. Se tarkoitti kriisikeskuksen pystyttämistä ja kriisipuhelimen avaamista. Kriisikeskus perustettiin pikaisesti Turun yliopistollisen keskussairaalan (Tyks) yhteispäivystykseen. Se miehitettiin sosiaalipäivystyksen työntekijöillä ja SPR:n henkisen tuen vapaaehtoisilla.

> ”JOILLAKIN SOITTAJILLA JÄRKYTTÄVÄ TAPAHTUMA AKTIVOI VANHAN TRAUMAN TAI HERÄTTI SUURTA AHDISTUSTA JA PELKOJA”

Kriisipuhelimen vaatima järjestelmä oli valmiina, mutta sen aktivoiminen virka-ajan ulkopuolella oli tuolloin uutta. Puhelin saatiin toimimaan iltakuuden jälkeen. Perjantai-illasta seuraavaan aamuun puhelimissa päivystäneet sosiaalityöntekijät pääsivät vapaalle, kun heidän paikkansa otti Varsinais-Suomen Punaisen Ristin väki.
– Meillä on aiemmin ollut kriisiauttamisen yhteistyötä SPR:n kanssa, ja nytkin se käynnistyi tosi nopeasti. Päivystäjiä saatiin helposti. Tapahtuma oli sellainen, että monet vapaaehtoiset halusivat tulla auttamaan.

Puheluita tuli ympäri Suomea. Tapahtuma kosketti hyvin erilaisia ihmisryhmiä. Jotkut olivat olleet auttamassa loukkaantuneita, toiset olivat silminnäkijöitä, joillain oli perheenjäseniä paikan päällä, jotkut taas olivat hetkeä aiemmin olleet torilla tai olivat olleet lähdössä sinne. Joillakin soittajilla järkyttävä tapahtuma aktivoi vanhan trauman tai herätti suurta ahdistusta ja pelkoja. Puhelinpäivystäjät täyttivät jokaisesta soitosta lomakkeen, jolla soittajien altistumisen astetta kartoitettiin.

Punaisen Ristin valtakunnallinen psykologien valmiusryhmä tuli lauantaina paikan päälle Turkuun ja alkoi yhdessä Turun kaupungin kriisiryhmien kanssa toteuttaa jatkoapua. Puhelinpäivystyksessä kertyneet lomakkeet toimitettiin jatkoavun suunnittelemista varten kriisiryhmien edustajille. He saivat näin avun tarvitsijoiden yhteystiedot ja tietoa heidän altistumisen asteestaan. Jatkoapua annettiin joko henkilökohtaisesti tai ryhmittäin, esimerkiksi torikauppiaat saivat ryhmänä apua kyetäkseen jatkamaan työssään.

Turun torille alkoi lauantaista eteenpäin kerääntyä paljon ihmisiä tuomaan kukkia ja kynttilöitä. Alkoi näyttää tarpeelliselta jalkauttaa kriisiauttajia ihmisten pariin, mahdollisten avuntarvitsijoiden saataville. SPR:n henkisen tuen vapaaehtoiset auttajat saivat tämän tehtävän hoitaakseen.

Puukotuksiin liittyviä soittoja vastaanotettiin runsaasti myös Mielenterveysseuran ja kirkon kriisipuhelimissa. Turun kaupungin sosiaalipäivystyksen kriisipuhelimeen soitettiin sen lähes kaksiviikkoisen aukiolon aikana yli kaksi sataa kertaa. Heti puukotusten jälkeinen puheluruuhka alkoi helpottaa viikonlopun jälkeen.
– Olimme ehtineet kartoittaa myös ne avun tarvitsijat, jotka olivat sairaalahoidossa ja heidän omaisensa.

Kaarina Katas, johtava sosiaalityöntekijä

Vastaisuuden varalle

Kaarina Katas toteaa, että aiemmin yhteistyö sosiaalipäivystyksen ja poliisin välillä on sujunut saumattomasti. Viranomaisoikeuksien nojalla sosiaalipäivystys voi saada osallisten henkilötiedot poliisilta, jotta nopea avun tarjoaminen mahdollistuu. Nyt sosiaalityöntekijät eivät heti saaneet menehtyneiden ja vakavasti loukkaantuneiden yhteystietoja poliisilta. Katas arvelee syyksi tilanteen poikkeuksellisuutta.
– Koska emme saaneet tietoja poliisilta, siirryimme pyytämään niitä sairaalasta, mutta siinäkin oli hankaluuksia. Se kuitenkin onnistui, kun työntekijämme meni sairaalaan paikan päälle.

Turun yliopistollisessa keskussairaalassa Tyksissä toimineessa kriisikeskuksessa kävi nelisenkymmentä henkilöä. Se oli sunnuntai-iltaan mennessä täyttänyt tehtävänsä ja se lopetettiin. Turun kaupungin psykologiyksikkö huolehti pidemmästä kriisityöstä. Sitä täydensivät SPR:n psykologien valmiusryhmä ja Turun-Kaarinan seurakuntayhtymän työntekijät.

Vähintään kerran vuodessa sosiaalipäivystyksen työntekijät harjoittelevat yhteistoimintaa muiden viranomaisten kanssa. Silloin muun muassa testataan välineistöä ja harjoitellaan viranomaisverkon käyttöä. Puukotusten jälkeinen työrupeama oli kaikille toimijoille suuri ponnistus, joka osoitti pari kehityskohdetta. Jälkikäteen on porukalla puitu keinoja tiedonsaannin takaamiseksi eri viranomaisten välillä. Samoin on mietitty yhteisen, fyysisesti läsnä olevan johtoryhmän tarpeellisuutta.
– Palavereja pidimme muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalipäivystyksen edustus kuitenkin puuttui poliisin tilannekeskuksessa kokoontuneesta ryhmästä, Katas huomauttaa.

Akuutin kriisituen organisoiminen kuuluu sosiaalipäivystyksen arkeen, mutta massapuukotusten kohdalla avun tarve osoittautui poikkeuksellisen suureksi. Päivystäjille oli varattu yhteinen purku aina työvuoron päätyttyä. Kriisipuhelimen päivystäjien käyttämää lomaketta on sittemmin paranneltu.

Johtava sosiaalityöntekijä Kaarina Katas kehuu esimiehiltään saamaansa tukea ja hyvää yhteistoimintaa Turun kaupunkikonsernin suuntaan. Sujuva työskentely kaupungin hallinnon kanssa on vaativassa poikkeustilanteessa äärimmäisen tärkeää.

Lähteenä on käytetty myös valtioneuvoston asettaman, oikeusministeriön yhteydessä toimineen tutkintaryhmän tekemää raporttia. Onnettomuustutkintakeskus, tutkintaselostus 7/2018.

Valtakunnallinen kriisivalmius

Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystys on ympäri vuorokauden suuronnettomuusvalmiudessa. Yksikkö on sosiaali- ja terveysministeriön nimeämä valtakunnallinen toimija psykososiaalisen tuen palvelujen osalta. Psykososiaalisen tuen palvelut tarkoittavat psyykkisen ensiavun ja kiireellisen sosiaalityön palvelujen takaamista.

Turun puukotusten yhteydessä Turun kaupungin sosiaalipäivystys pyysi ja sai virka-apua Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystykseltä. Valtuutuksen virka-avulle antoi sosiaali- ja terveysministeriön päivystäjä. Konkreettisesti virka-apu tarkoitti kahden työntekijän saapumista Turun sosiaalipäivystykseen.

Virka-avun tarkoituksena on tukea paikallisia viranomaisia. Se sisältää esimerkiksi asiantuntija-avun antamista ja tuen antamista psykososiaalisen tuen johtamiseen. Vuonna 2017 Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystyksellä oli valtakunnallisena toimijana Turun tapauksen lisäksi kahdeksan muuta toimeksiantoa. Toimeksiantojen kustannukset maksaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaalipäivystys Turku, torille matkaa muutama kortteli

Punainen Risti
auttaa niin kansallisissa kuin kansainvälisisissä kriiseissä

TEKSTI: Leena Kämäräinen, valmiustoiminnan päällikkö, Suomen Punainen Risti
Kuva: Benjamin Suomela, SPR

Punaisen Ristin tarkoituksena on auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia inhimillisten kärsimysten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi. Järjestö tukee ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä edistää auttamisvalmiutta.

Suomen Punainen Risti ylläpitää ja kehittää omaa auttamisvalmiuttaan. Toimintaympäristömme voi muuttua esimerkiksi erilaisten konfliktien, luonnononnettomuuksien, syrjäytymisen tai vihapuheen seurauksena. Myös ilmastonmuutokset tai pakolaistilanne voi aiheuttaa turvattomuutta. Oleellista on, että Punaisen Ristin toiminnan perusta pitää kaikissa tilanteissa.

Rakennetaan luottamusta ja varaudutaan kriiseihin

Punainen Risti rakentaa luottamusta olemalla lähellä ja läsnä. Luottamusta tarvitaan erityisesti, kun autamme äkillisessä tilanteessa tai kriisin keskellä. Puolustamme Punaisen Ristin oikeutta antaa humanitaarista apua. Samalla puolustamme periaatteitamme ja arvojamme. Tämä tarkoittaa myös sitä, että osallistumme aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun ja tuomme rohkeasti esiin omasta toiminnastamme nousevia havaintoja.

Suomen Punainen Risti pitää tärkeänä, että Suomessa varaudutaan laajasti vakaviin koko yhteiskuntaa koskettaviin katastrofeihin ja kriiseihin. Varautuminen elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi edellyttää toimia viranomaisilta, kansalaisyhteiskunnan ja yksityisen sektorin toimijoilta.

Suomen Punainen Risti toimii viranomaisten apuna, niin yhteiskunnan normaali ja häiriötilanteiden kuin poikkeusolojenkin aikana. Siitä huolimatta Punainen Risti toimii aina riippumattomana organisaationa ja hoitaa viranomaisten kanssa sovittujen tehtävien lisäksi itsenäisesti omaan toimivaltaansa kuuluvia tehtäviä ja toimii tarvittaessa myös ilman viranomaisia.

> ”VAPAAEHTOISET VOIVAT OLLA LÄSNÄ UHRIEN, OMAISTEN TAI KRIISITILANTEESSA PAIKALLA OLLEIDEN KANSSA”

Vapaaehtoiset mukana auttamassa

Suomen Punaisella ristillä on vajaan 500 osaston verkosto, jossa tehtäviin koulutetut vapaaehtoiset toimivat. Vapaaehtoiset saavat usein jo ennakkohälytyksen, jos oletetaan, että vapaaehtoisia ehkä tarvitaan. Vapaaehtoiset eivät ole samanlaisessa hälytysvalmiudessa kuin ensihoito, vaan he tarvitsevat aikaa lähteä omasta työstään tai järjestää perhetilanteensa siten, että pääsevät lähtemään avustustyöhön. Yleensä ensimmäiset vapaaehtoiset ovat käytettävissä 1–2 tunnin sisällä.

Eniten vapaaehtoisten apua tarvitaan erilaisiin tukitoimintoihin, jotta viranomaiset voivat keskittyä omiin lakisääteisiin tehtäviinsä. Oli tilanne mikä tahansa, vapaaehtoiset voivat olla läsnä uhrien, omaisten tai kriisitilanteessa paikalla olleiden kanssa. Kuuntelu ja käytännön apu, kuten omaisille soittaminen, voivat usein olla ne kaikkein tärkeimmät tehtävät. Punainen Risti voi myös avata oman auttavan puhelimen, joka ohjaa viranomaisilta pois esimerkiksi suuren yleisön soitot. Punaisen Ristin psykologien valmiusryhmässä on 25 psykologia, jotka tarvittaessa ovat kuntien kriisityön tukena ja tukevat myös vapaaehtoisten henkisen tuen apua.

Esimerkki: Turussa tapahtunut puukotus vuonna 2017

Suomen Punaisen Ristin keskustoimiston valmiusyksikön päällikkö oli yhteydessä Varsinais-Suomen piiriin heti uutisen tultua julkisuuteen perjantaina 18.8. kello 16.30.

Varsinais-Suomen ja Turunmaan piirit nostivat välittömästi henkisen tuen ryhmien valmiutta. Ryhmäläiset ovat maallikoita ja mukana vapaaehtoistoiminnassa. Turun kaupungin sosiaalipäivystys esitti kello 16.45 avunpyynnön Varsinais-Suomen piiriin. Turun yliopistollisen keskussairaalan (Tyks) päivystykseen oltiin perustamassa

”SUOMEN PUNAISEN RISTIN NETTISIVUILLA OLI OHJEITA, MITEN AUTTAA ÄKILLISEEN ONNETTOMUUTEEN JOUTUNUTTA”

kriisikeskusta. Vapaaehtoisille tehtiin hälytys ja ensimmäiset vapaaehtoiset lähtivät Tyksiin kello 17.25.

• Turun henkisen tuen vapaaehtoiset olivat viranomaisen apuna Tyksin kriisikeskuksessa 18.–20.8. ja puhelinpäivystyksessä 19.–30.8.

• Puukotuksen tapahtumapaikalla vapaaehtoiset kuuntelivat ja keskustelivat tapahtumien herättämistä ajatuksista 19.–27.8.

• SPR:n keskustoimisto lähetti omien vapaaehtoistensa tueksi kaksi psykologia Turkuun lauantaiksi.

• Yhteensä henkisessä tuessa ja ensiavussa oli mukana 138 vapaaehtoista 2–10 tunnin työvuoroissa. He antoivat apua yli 1000 henkilötyötuntia ja kohtasivat yli 2400 henkilöä. Henkisen tuen esitteitä jaettiin yli 3500 kappaletta.

• Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalot avasivat kriischatin, jossa tuettiin nuoria sekä ryhmäkeskusteluissa että kahdenkeskisissä keskusteluissa 18.–19.8.

Punaisen Ristin psykologien valmiusryhmästä mukana oli 16 henkilöä. Yhdessä Turun kriisityöntekijöiden (Turun hyvinvointipalvelut) kanssa psykologien valmiusryhmän jäsenet olivat auttamassa menehtyneiden omaisten, loukkaantuneiden ja heidän omaistensa sekä muiden läheisten kriisiavussa. Psykologit tukivat puhelinpäivystyksessä mukana olevia vapaaehtoisia sekä hoitivat myös itse haastavat puhelut. Kriisiapua tarjottiin myös vastaanottokeskusten maahanmuuttajille. Psykologien valmiusryhmän jäsenet antoivat myös haastatteluja, miten käsitellä kriisiä.

Suomen Punaisen Ristin nettisivuilla oli ohjeita, miten auttaa äkilliseen onnettomuuteen joutunutta (henkisen tuen ohjeet). Turun kaupungin terveys- ja sosiaalitoimelle valmisteltiin luonnokset tiedotteista Turun kouluille ja suurelle yleisölle.

Miika Laaksonen Unsplash

Suomen Punaisen Ristin toiminnasta on säädetty lailla

Suomen Punainen Risti (SPR) on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla sekä asetuksella. Kansainvälisesti Punaisen Ristin erityisasema perustuu sodan uhrien suojelemiseksi solmittuihin neljään Geneven yleissopimukseen vuodelta 1949 ja niitä täydentäviin kolmeen lisäpöytäkirjaan.

Daniel Tafjord Unsplash

TEEMA

Terrorismia pyritään ennalta ehkäisemään Suomessa

TEKSTI: Heli Yli-Räisänen

Suomessa poliisi on ensisijaisesti vastuussa terrorismin torjunnassa. Suojelupoliisi, paikallispoliisi ja keskusrikospoliisi tekevät kaikki työtä terrorismin torjumiseksi, ja roolinsa on myös moniammatillisilla keinoilla.

Poliisitarkastaja **Sami Ryhänen** Poliisihallituksesta kertoo, että poliisin kyky torjua terrorismia muodostuu seuraavista: suojelupoliisin terrorismin tiedustelu- ja analyysikyky, paikallispoliisin kyky terroristisen toiminnan ennalta ehkäisyssä ja toiminnallisessa vasteessa sekä keskusrikospoliisin kyky hankkia tietoa ja tutkia terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia. Näissä rooleissa onnistuminen vaatii jatkuvaa ja tiivistä yhteistyötä.

Viestintäasiantuntija **Anni Lehtonen** suojelupoliisista tarkentaa suojelupoliisin roolia. – Suojelupoliisin tehtävänä on terrorismiin liittyvien hankkeiden ja rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen. Terrorismin torjunnan tavoite on, että rikoslain mukaiset terroristiset rikokset pystytään ennalta estämään ja Suomessa tapahtuva tai täältä ulkomaille suuntautuva terroristinen toiminta pystytään paljastamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Myös terrorismiin kytkeytyvien ilmiöiden kehittyminen vakavampaan suuntaan pyritään torjumaan. Suomessa terrorismiin liittyvien rikosten esitutkinnasta vastaa Keskusrikospoliisi, Lehtonen kertoo.

”SUOJELUPOLIISI TEKEE KANSAINVÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ ERI VALTIOIDEN TIEDUSTELU- JA TURVALLISUUSPALVELUJEN KANSSA”

Tiedonvaihto ja -liikkuvuus ovat merkittävässä osassa

Terrorismi on kansainvälinen ilmiö, ja siksi tiedonvaihto ja kansainvälinen yhteistyö on tärkeää.

> ”RYHÄSEN MUKAAN TERRORISMIN TORJUNNAN PAINOPISTE SUOMESSA ON ENNALTA EHKÄISYSSÄ JA ENNALTA ESTÄMISESSÄ”

– Kansainvälinen terrorismi ei tunne valtionrajoja, vaan terroristiset toimijat, ajatukset, rahavirrat ja muut toimintaan liittyvät tukimuodot voivat liikkua maasta toiseen salassa, Lehtonen sanoo.

Suojelupoliisi tekee kansainvälistä yhteistyötä eri valtioiden tiedustelu- ja turvallisuuspalvelujen kanssa.
– Suojelupoliisin terrorismin torjunnan keinot liittyvät tehokkaaseen tiedusteluun. Suojelupoliisi pyrkii paljastamaan terroristista toimintaa hankkimalla tietoa omilla operaatioillaan, vaihtamalla tiiviisti ja jatkuvasti tietoja muiden viranomaisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa sekä analysoimalla tietoja, Lehtonen kertoo.
– Keskusrikospoliisi puolestaan toimii kansallisena yhdysvirastona kansainvälisten poliisiyhteistyöorganisaatioiden kuten esimerkiksi Interpolin ja Europolin suuntaan, Ryhänen valottaa.

Kansainvälisen tiedonvaihdon ohella myös tiedon liikkuvuus, käytettävyys ja ajantasaisuus ovat Ryhäsen mukaan saaneet yhä suuremman merkityksen.
– Poliisin sisäistä tiedonvaihtoa ja toimintamalleja on vakiinnutettu ja selkiytetty Poliisihallituksen ohjauksella. Se koskee keskusrikospoliisia ja paikallispoliisia yhteistyössä suojelupoliisin kanssa, joka on sisäministeriön ohjauksessa, Ryhänen sanoo.

”Epäilyttävät tyypit”

Useita kiinnostaa, onko poliisilla seurannassa niin sanottuja epäilyttäviä tyyppejä. Poliisin työssä heitä kutsutaan virallisemmin terrorismin torjunnan kohdehenkilöiksi.
– Sellaiseksi määritellään henkilö, jolla on esimerkiksi kytköksiä terroristijärjestöihin, tai joka kouluttautuu tai kouluttaa muita terroristisessa tarkoituksessa tai levittää terroristijärjestöjen propagandaa tai rahoittaa terroristisia verkostoja. Heihin kohdistettava tiedonhankinta on osa suojelupoliisin, keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin päivittäistä toimintaa, Ryhänen kertoo.

Lehtonen sanoo, että terrorismin torjunnan kohdehenkilöitä on tällä hetkellä noin 370.
– Heidän sidoksensa terroristiseen toimintaan ovat aiempaa suorempia ja vakavampia. Yhä suurempi osa heistä on joko osallistunut aseelliseen konfliktiin, ilmaissut halua osallistua aseelliseen toimintaan tai vastaanottanut terroristista koulutusta. Suurimmat haasteet liittyvät jihadistisesta propagandasta radikalisoituneisiin yksilöihin, Suomessa vakiintuneisiin jihadistisiin verkostoihin sekä Syyrian ja Irakin konfliktialueelta mahdollisesti palaaviin ihmisiin, Lehtonen valottaa.

Värvääminen ja rahoittaminen

Värväys voi tapahtua monella eri tavalla.
– Värväyksessä voidaan hyödyntää auktoriteettiasemaa tai se voi tapahtua myös niin, että ryhmä samanmielisiä ihmisiä vahvistaa toistensa päätöstä sitoutua tiettyyn ideologiaan ja toimintaan. Epäsuoraa värväystä harjoitetaan propagandaa levittämällä ja kannustamalla terroristiseen toimintaan, Lehtonen sanoo.

Suomestakin käsin pyritään rahoittamaan terrorismia.
– Terrorismin rahoitus Suomessa on tyypillisesti sellaista, että ihmisiltä kerätään pieniä summia, jotka kootaan yhteen ja lähetetään konfliktialueelle. Kaikki lahjoittajat eivät välttämättä tiedä, mihin rahat ovat tarkalleen menossa, mutta on viitteitä siitä, että lahjoituksia annetaan myös tietoisena siitä, että rahalla on tarkoitus tukea terroristiryhmän aseellista toimintaa. Konfliktialueella jo muutamalla tuhannella eurolla pystyy varustamaan ja tukemaan terroristiryhmää merkittävällä tavalla, Lehtonen kertoo.

Monenlainen ennalta ehkäisevä työ on tärkeää

Ryhäsen mukaan terrorismin torjunnan painopiste Suomessa on ennalta ehkäisyssä ja ennalta estämisessä, koska yhteiskunnalle on paras vaihtoehto estää terroristisen tekojen aiheuttamien vahinkojen syntyminen. Ennalta ehkäiseminen tarkoittaa toimintaa, jossa pyritään puuttumaan väkivaltaisen radikalisoitumisen taustasyihin, jotka voivat ääritapauksessa johtaa terroristiseen toimintaan värväytymiseen.
– Terrorismisisältöiseen propagandaan ja vihapuheeseen puuttuminen ja syrjäytymisen estäminen pelkkiä poliisin toimenpiteitä laajemmilla, esimerkiksi moniammatillisilla keinoilla on esimerkki ennalta ehkäisemisestä. Tämän vuoksi poliisi on pyrkinyt tiiviiseen yhteistyöhön niiden tahojen kanssa, jotka voivat joko omilla viranomaisroolin mukaisilla toimivaltuuksillaan tai viranomaiskentän ulkopuolisilla palveluilla vastata väkivaltaisen radikalisoitumisen taustasyihin, Ryhänen sanoo.

Suomen malli

väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyssä

TEKSTI: Tarja Mankkinen
kehittämispäällikkö
sisäministeriö, poliisiosasto
Kuva: Daniel Tafjord, Unsplash

Terrorismi on vanha ilmiö. Yksilöt ja ryhmät ovat kautta aikojen käyttäneet väkivaltaa saavuttaakseen tavoitteita, joita perustellaan ideologialla. Esimerkkejä löytyy myös Suomen historiasta. Helsingissä vaikutti vuosina 1905–06 poikajoukko, joka kutsui itseään Verikoiriksi. He tekivät Helsingissä iskuja, joissa kuoli yhteensä neljä henkilöä. Lapuan liikettä kutsuttaisiin todennäköisesti tänä päivänä ekstremistiseksi ryhmäksi, joka edisti aatemaailmansa mukaisia tavoitteita ja piti väkivaltaa oikeutettuna vihollisiksi katsomiaan ihmisiä kohtaan.

Suomessa väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä, joka äärimmillään voi johtaa terrorismiin, ryhdyttiin suunnitelmallisesti ennalta ehkäisemään 2010-luvun alussa. Tähän vaikutti kansainvälinen kehitys, joka oli alkanut 1990-luvun loppupuolella. Väkivaltainen radikaali-islamistinen ekstremismi ja terrorismi lisääntyivät Euroopassa, ja ilmiö levisi myös Pohjoismaihin. Tukholman pommi-isku joulukuussa 2010 oli herätys kaikille Pohjoismaille. Kehitys ruokki väkivaltaista äärioikeistoa, jonka toiminta tuli entistä näkyvämmäksi vuoden 2015 tapahtumien jälkeen.

> ”TUKHOLMAN POMMI-ISKU JOULUKUUSSA 2010 OLI HERÄTYS KAIKILLE POHJOISMAILLE”

Väkivaltainen ekstremismi on määritelty Suomen kansallisessa toimenpideohjelmassa (2016) toiminnaksi, jossa väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, se oikeutetaan tai siihen kannustetaan aatemaailmalla perustellen. Tämän väkivallan erottaa muusta väkivallasta se, että tekijä ei omasta tai ryhmänsä näkökulmasta tee mitään väärää, sillä väkivalta on oikeutettua. Rangaistuksella ei ole tekijälle useinkaan merkitystä. Päinvastoin, tekijän tavoitteena voi olla kuolla iskun yhteydessä. Jos hän joutuu vankilaan, jatkaa hän toimintaansa siellä. Väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka myötä tavallinen ihminen ryhtyy pitämään väkivallan käyttöä tai sillä uhkaamista oikeutettuna aatemaailmalla perustellen.

Osallisuutta ja yhteistyötä

Suomen malli väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyssä perustuu laajaan osallisuuteen ja yhteistyöhön viranomaisten, kansalaisyhteiskunnan ja yhteisöjen välillä. Väkivaltainen radikalisoituminen nähdään sekä sosiaalisena että turvallisuusongelmana.

Ennalta ehkäisyn kohteena ovat kaikki Suomessa esiintyvät väkivaltaisen radikalisoitumisen muodot, jotka ovat väkivaltainen äärioikeisto ja -vasemmisto, uskonnolla perusteltu ekstremismi, radikaalit ympäristöliikkeet ja yksittäiset toimijat. Työssä korostetaan ihmisoikeuksia ja oikeusvaltion periaatteiden noudattamista. Toimintaa koordinoi sisäministeriö ja sen asettama kansallinen yhteistyöryhmä, jossa on edustettuna laajasti eri tahoja. Työ edellyttää luottamusta eri toimijoiden välillä, ja luottamus syntyy vain yhdessä tekemällä ja sillä, että opitaan tuntemaan kumppanit ja heidän organisaationsa.

Työtä ohjaa kansallinen toimenpideohjelma. Tavoitteena on lisätä koulutuksella ja informaatiolla tietoisuutta ilmiöstä sekä luoda selkeät toimintamallit, joilla radikalisoitumisvaarassa olevia henkilöitä voidaan ohjata palvelujen piiriin. Tähän liittyen on toteutettu koulutusta ja laadittu tukiaineistoa, tuoreimpana Opetushallituksen opas varhaiskasvatukseen.

Käytännön interventioita tekevät poliisilaitosten yhteydessä toimivat Ankkuriryhmät. Sisäministeriö, Poliisihallitus ja Itä-Suomen yliopisto ovat yhdessä toteuttaneet hankkeen, jossa laadittiin Ankkuritoiminnan käsikirja ja nettisivut, joiden osoite on ankkuritoiminta.fi.

Vihapuhetta vastaan

Rajapintahankkeessa on selvitetty, miten yhteistyö paikallisella tasolla toimii ja tehty tähän liittyen suosituksia, jotka parantavat palveluun ohjausta. Viharikosten ml. vihapuheen vastaisia toimia on tehostettu. Vihapuhe luo kasvualustaa väkivaltaiselle ekstremismille ja lisää riskiä radikalisoitumiselle.

Sisäministeriön toimeksiannosta on laadittu tutkimuksia tavoitteena varmistaa, että ennalta ehkäisy perustuu tutkittuun tietoon. Tutkimukset käsittelevät muun muassa väkivaltaista äärioikeistoa, radikaali-islamistisia verkostoja ja Suomeen kohdistettua propagandaa.

Suomen kansallinen toimenpideohjelma (2016) on arvioitu, ja arviointiraportti julkaistaan huhtikuun aikana. Uuden toimenpideohjelman valmistelu on käynnistetty tavoitteena, että se on käytössä Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella. Tietoa Suomen toiminnasta väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisyssä löytyy osoitteesta https://intermin.fi/poliisiasiat/vakivaltainen-radikalisoituminen

Rikoksen uhrien tukipalvelut osaksi kriisivalmiutta terrori-iskuissa

TEKSTI: Elina Välimäki

Fano Miasta, Unsplash

Terrorismidirektiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä viime syksynä. Uhriasioihin keskittyvien artikloiden ei katsottu edellyttävän uusia säädöksiä vaan käytäntöjen kehittämistä. Suomen valmiutta terrorismin uhrien tukemiseen ja suojelemiseen valottavat hallitussihteeri **Liisa Holopainen** sosiaali- ja terveysministeriöstä ja neuvotteleva virkamies **Mervi Sarimo** oikeusministeriön kriminaalipoliittiselta osastolta.

Jos Suomessa tehdään terrori-isku, sen kohteiksi joutuneita autetaan kansallisten käytäntöjemme, meillä voimassa olevan sosiaalihuolto- ja terveydenhuoltolainsäädännön, rikosuhridirektiivin ja muutamia uusia velvoitteita tuoneen terrorismidirektiivin mukaisesti. Vaikka direktiivi koskee EU-jäsenmaiden kansalaisia, tulee akuutissa kriisitilanteessa jokainen uhri hoidetuksi ja tuetuksi – kansalaisuudestaan huolimatta. Ei myöskään edellytetä, että poliisi tutkii tekoja nimenomaan terroristisessa tarkoituksessa tehtyinä rikoksina.

– Rikosnimikkeellä ei ole merkitystä. Uhrien auttaminen tapahtuu kansallisten kriisitilanteiden toimintatapojen mukaisesti. Olennaista on psykososiaalisen tuen käynnistämisen mekanismi, Mervi Sarimo sanoo.

Tällöin toimitaan etukäteen suunniteltujen toimintamallien ja viranomaisvastuiden mukaisesti. Psykososiaalista tukea johtava viranomainen hälyttää tilannekuvan saatuaan valmiussuunnitelman mukaisesti viranomaistoimintaa tukevat kolmannen sektorin toimijat, kuten Punaisen Ristin.

– Uutta on tukipalveluiden aktivoimisen varmistaminen. Uhreille täytyy saada jossain vaiheessa tieto siitä, että psykososiaalisen tuen lisäksi on olemassa myös muuta uhritukea eli sitä, mitä Rikosuhripäivystys tuottaa, Sarimo täsmentää.

Kehittämisen paikkoja

Turun terrorismirikosten yhteydessä ongelmaksi osoittautui tiedonkulku viranomaisten välillä. Sosiaali- ja terveysministeriön Liisa Holopainen viittaa sosiaalipäivystyksen työntekijöiden vaikeuksiin saada poliisilta kuolleiden henkilöiden tietoja, jotta heidän omaisilleen olisi voitu tarjota nopeasti tukea. Nyt uutta on terrorismidirektiivin asettama tiukka aikavaatimus: Terrorismiuhrien saatavilla pitää olla tukipalveluita välittömästi terrori-iskun jälkeen.

– Tiedonkulkua ja viranomaisyhteistyötä on kehitettävä. Suomessa valmiudet jo nyt ovat hyvin pitkälle direktiivin mukaisia.

”KESKEISTÄ ON, MITEN TAATAAN UHRIEN AVUN, TUEN JA TIEDON SAANTI ISKUMAASSA JA SEN JÄLKEEN KUN HE MATKUSTAVAT OMAAN ASUINMAAHANSA”

Tarvitaan koulutusta ja hienosäätöä, että kaikki toteutuisi mahdollisimman hyvin.

Holopainen toteaa, että uusia rakenteita nimenomaan terrorismin uhrien auttamiseksi ei välttämättä tarvita. On järkevää ja perusteltua hyödyntää jo olemassa olevia toimintoja. Esimerkiksi direktiivin johdannossa mainittava ”hätätilanteen tukikeskus” voidaan tulkita tilanteessa perustettavaksi kriisikeskukseksi. Sellaisen perustaminen suuronnettomuuksien ja kriisitilanteiden yhteydessä on maassamme jo käytäntö.

Koska Rikosuhripäivystyksen erityisosaaminen painottuu rikosprosessiin sekä uhrin oikeuksien toteutumisen varmistamiseen, ovat sen palvelut hyödyllisimmillään Holopaisen mukaan akuutin kriisiavun jälkeen. Ensivaiheen shokissa ja kriisissä uhri ei pysty vastaanottamaan tietoa esimerkiksi vahingonkorvauksista.

Uhrin auttaminen tarkoittaa tavanomaisesti useaa tapaamiskertaa ja näin Rikosuhripäivystyksen tarjoamalle tukipalvelulle on sijansa akuuttivaihetta myöhemmin. Rikosuhripäivystys pystyy tarjoamaan tietoa myös muissa maissa sijaitsevista rikosuhrien tukipalveluista, mikä on tärkeää ulkomaalaisten uhrien kohdalla. Terrorismidirektiivi sisältääkin uhridirektiivi vahvemmin rajat ylittävät ulottuvuudet.

– Keskeistä on, miten taataan uhrien avun, tuen ja tiedon saanti iskumaassa ja sen jälkeen kun he matkustavat omaan asuinmaahansa, Mervi Sarimo sanoo.

Liisa Holopainen kertoo tilanteista, jolloin Suomen kansalaisia on joutunut ulkomailla osallisiksi iskuihin.

– Jos maasta on oltu yhteydessä Suomen viranomaisiin, on Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystys ollut lentokentällä vastaanottamassa näitä ihmisiä ja on arvioinut heidän avun tarvettaan. Näihinkin tilanteisiin Suomen järjestelmä toimii jo nykyisellään tosi hyvin.

Keskitetty tiedonsaanti

Sarimo painottaa, että tiedottamista uhreille ja heidän omaisilleen pitää kehittää. Heidän pitää saada tietoa keskitetysti. Jäsenvaltiot ovat sitoutuneet nimeämään kansallisen yhteyspisteen vastaamaan tiedon tarjoamisesta terrorismin uhreille saatavilla olevasta tuesta, avusta, suojelusta ja korvausjärjestelmästä. Yhteyspisteen nimeäminen kuuluu useammalle hallinnonalalle ja sitä pohdittiin viimeksi maaliskuun alussa oikeusministeriön koolle kutsumassa neuvottelussa.

– Tilaisuudessa päädyttiin siihen, että asiaa valmistelemaan tarvitaan poikkihallinnollinen työryhmä, Sarimo sanoo.

Tiedottamisen tueksi voidaan tarvita verkkosivustoa, jollainen on käytössä esimerkiksi Iso-Britanniassa.

Terrorismidirektiivi velvoittaa palveluiden maksuttomuuteen. Psykososiaalisen tuen antamiselle on kaksi väylää. Sosiaalihuollon kautta annettava tuki on aina maksutonta, mutta terveydenhuollon kautta annettavan tuen kohdalla ei välttämättä aina näin ole.

– Asia tuli esiin direktiiviä valmisteltaessa, jolloin katsottiin olevan aihetta selvittää kansallisia käytäntöjä maksuttomuuden varmistamiseksi, oikeusministeriön Mervi Sarimo toteaa.

Hänen mukaansa kansainvälisissä yhteyksissä on tullut esiin, että parhaat valmiudet auttaa terrorismin uhreja on niillä EU:n jäsenvaltioilla, joilla uhrien yleiset tukipalvelut ovat kunnossa.

– Uhrien yleisten tukipalveluiden tuottamisen ja rahoituksen suhteen uskaltaisin sanoa, että Suomessa on hyvä tilanne, hän sanoo.

Huomio median vaikutuksiin

Terrorismidirektiivin 25. artikla puhuu terrorismin uhrien suojelusta viitaten rikosuhridirektiiviin, jossa säädetään esimerkiksi oikeudesta yksityisyyden suojaan. Tässä yhteydessä hallitussihteeri Liisa Holopainen korostaa median vaikutusten huomioonottamista uhrien tukemisessa. Vakavista ja poikkeuksellisista rikoksista käynnistyvä mediamyllytys vaikuttaa uhrien ja heidän omaistensa jaksamiseen sekä myös mahdollisen trauman käsittelemiseen.

– Siksi näitä ihmisiä pitää pyrkiä suojelemaan. Vaikka tapahtumaa käsiteltäisiin mediassa täysin asiapohjalta, on jatkuva uutisointi uhreille ja heidän läheisilleen tosi raskasta. Media on iso asia ja siihen täytyy näissä tilanteissa kiinnittää huomiota.

Holopainen puhuu luottavaiseen sävyyn tiedotusvälineiden tavasta toimia eettisten periaatteidensa mukaisesti. Toisaalta hän muistuttaa, että suurten tapahtumien kohdalla media voi tiedonhankinnassaan ja juttujensa sisällöissä sortua ylilyönteihin. On esimerkiksi äärimmäisen tärkeää, että uhrin omainen saa tiedon tapahtuneesta viranomaisilta ennen median julkaisemia tarkkoja tapahtumakuvauksia. Tällöin voidaan varmistaa, että uhrin omaiselle voidaan oikea-aikaisesti tarjota emotionaalista ja psykologista tukea.

Terrorismin uhrin erityiset tarpeet

TEKSTI: Leena-Kaisa Åberg
RIKUn toiminnanjohtaja

Terrorismi on harvinainen rikos ja uhrien määrä isossa kuvassa pieni, vaikka viime vuosina Euroopassa onkin sattunut useita vakavia ja suuria uhrimääriä vaatineita terrori-iskuja. Näiden uhrien asemaa pohdittaessa on noussut esille kysymys siitä, onko perusteita luoda juuri terrorismin uhreille erityisiä oikeuksia ja tukipalveluita. Tässä jutussa esitellään kansainvälisten kokemusten pohjalta nousseita hyviä käytäntöjä ja kehittämistarpeita.

Terrorismirikokselle on tyypillistä se, että rikoksen varsinaisena kohteena on valtio, poliittiset päättäjät tai maan viranomaiset. Suoraan uhriksi joutunut henkilö on usein uhri täysin sattumalta. Hän ikään kuin joutuu kärsimään sen vuoksi, että terrorismiin päätyneet rikolliset vastustavat sen valtion politiikkaa, jossa hän sillä hetkellä oleskelee.

Tätä seikkaa on käytetty yhtenä perusteluna sille, että valtion tulisi korvata terrorismin uhreille suuremmat rikosvahinkokorvaukset kuin muiden rikosten uhreille tai tarjota muuta juuri tälle uhriryhmälle kohdennettua erityistukea. Yhdenvertaisuuden kannalta eritasoiset korvaukset ovat hankalia, minkä vuoksi rikosuhrijärjestöt eivät ole pitäneet niitä perusteltuina.

Toisaalta uhreilla voi olla sellaisia tiedonsaantiin, palveluihin ja kriisiapuun liittyviä erityistarpeita, joihin viranomaisten tulisi vastata. Terrorismin uhriksi joutuneilla henkilöillä voi myös olla suurempia taloudellisia tarpeita esimerkiksi siitä syytä, että uhreiksi joutuu usein ulkomaalaisia kuten turisteja. Kuitenkin rajanvetoa uhrien tarpeiden määrittelemisessä suhteessa muihin henkirikoksiin, vakaviin väkivaltarikoksiin tai esimerkiksi muista syistä tehtyihin joukkoampumisiin voi olla vaikea vetää.

Viime vuoden syksyllä voimaan tullut terrorismidirektiivi säätelee uhrin auttamista, tukemista, suojelua ja oikeuksia. Vaikka uhrin oikeudet eivät juurikaan poikkea rikosuhridirektiivin uhreille antamista oikeuksista, sisältyy siihen joitain pidemmälle meneviä oikeuksia. Juuri tämän uhriryhmän aseman nostaminen esille terrorismin torjumiseksi säädetyssä EU:n direktiivissä on katsottu perustelluksi, koska näiden tilanteiden erityisluonteen vuoksi myös uhrin tarpeet voivat joiltain osin poiketa muiden rikosuhrien tilanteesta.

Keskitetyn tiedon merkitys

Kansainväliset kokemukset terrorismitilanteista osoittavat sen, että yksi olennaisimmista kysymyksistä uhrien ja uhrien läheisten kannalta on keskitetty tiedon saanti. Perheiden tiedonsaantia on sekavassakin tilanteessa priorisoitava. Joissain maissa viranomaisvalmius on tältä osin viety pitkälle ja tiedon tuottaminen uhrille on keskitetty jollekin tietylle viranomaiselle tai tukipalveluita tuottavalle järjestölle kuten on toimittu Ranskassa.

Tiedon tarve alkaa siitä, kun haavoittuneiden ja menehtyneiden uhrien henkilöllisyyksiä selvitetään. Pommi-iskussa ihmisten tavarat usein katoavat, jolloin henkilöllisyystodistus ei ole mukana sairaalaan tultaessa. Luotettava kuolleiden tunnistaminen vie aikaa ja omaiset joutuvat piinaavaan odotukseen. Tässä mielessä terrorismidirektiivin edellytys pelastuspalveluinfrastruktuurin kehittämisestä uhrien tunnistamisen helpottamiseksi on tarpeellinen.

Kaoottisissa tilanteissa tiedon saanti on vaikeaa ja siksi luotettavaa tietoa tulee saada yhdestä paikasta. Uhrien kokemukset esimerkiksi Brysselin maaliskuun 2016 iskusta ovat tiedon saannin osalta valitettavan huonot. Tietoa joutui etsimään eri viranomaisista ja yhteys oli vaikea saada jopa ilmoitettuina päivystysaikoina.

Esimerkiksi Yhdysvalloissa on käytössä perhekeskusten malli, jossa lähelle tapahtumapaikkaa perustetaan tuki- ja tietokeskus, mistä uhrit ja heidän läheisensä voivat saada monenlaista tukea sekä tietoa tapahtuneesta. Myös median yhteydenotot uhreihin voidaan koordinoida tätä kautta. Britanniassa avataan terrori-iskujen jälkeen 24/7 auki oleva ”casualty bureau”, jonne uhrit ja heidän läheisensä voivat ilmoittautua ja saada sen jälkeen apua ja tietoa.

Las Vegasin lokakuun 2017 massiivisen joukkoampumisen seurauksena perustetun perhekeskuksen toimintaa on jatkettu myös alkuvaiheen avuntarpeen jälkeen. Tukikeskus on edelleen käytössä Vegas Strong Resiliency Centre –nimellä ja sieltä ampumisen seurauksista kärsineet saavat erilaista tukea ja neuvontaa. Tähän kuuluu myös oikeudellinen neuvonta erilaisiin rikoksesta aiheutuneisiin kysymyksiin kuten vakuutusasiat, terveydenhoidon laskut, velka-asiat, asumisasiat sekä perheoikeus.

Käytännön apu kriisitilanteessa

Terrorismidirektiivin edellytys rikoksen uhrien tukipalveluiden mukaan ottamisesta osaksi pelastuspalvelua on tärkeää siitä syystä, että monista muista katastrofitilanteista terrori-iskut eroavat sen vuoksi, että uhrit ovat samalla myös rikoksen uhreja. Rikosuhreina heillä on muun selviämisen lisäksi edessään rikosprosessi monine vaiheineen ja rikosvahinkokorvausten hakemiseen liittyvä byrokratia.

Uhrit ja heidän läheisensä joutuvat usein vaikeaan tilanteeseen hyvin käytännöllisten ongelmien vuoksi. Jos olet turistina maassa, miten järjestää majoitus ja pidentyneen oleskelun ylläpito? Joissain maissa uhreilla ja heidän läheisillään on mahdollisuus mutkattoman järjestelmän kautta saada pikaisesti rahallista apua elämiseen,

Jens Johnsson Unsplash

mikä helpottaa tilannetta huomattavasti. Apua ei tulisi myöhemmin periä takaisin toisen järjestelmän kautta, elleivät esimerkiksi vakuutuksen kautta saatavat korvaukset kohdistu täysin samaan asiaan.

Suurlähetystöillä on tärkeä merkitys avun tarjoamisessa oman maansa asukkaille. Käytäntö on osoittanut, että lähetystöillä on hyvin erilaisia käytäntöjä ja avun saanti vaihtelee maasta toiseen. Lähetystöjen henkilökunnan kouluttaminen on yksi tärkeitä käytännön toimenpiteitä, millä valtiot voivat varautua omien asukkaidensa auttamiseen.

Myös auttaja voi tarvita apua. Monissa isoissa terrori-iskuissa välittömästi tilanteeseen tulevat auttajat voivat vakavasti traumatisoitua ja tarvita apua. Muutenkin näiden rikosten uhrimääritelmää on syytä tarkastella laajemmin kuin muissa rikoksissa. Iskut voivat uhrin ja hänen läheistensä lisäksi vaikuttaa myös laajemmin yhteisöön aiheuttaen pelkoa ja turvattomuutta. Juuri sitä, mitä terroristit tavoittelevat.

New Yorkin vuoden 2011 syyskuun 11. päivän terroriteon jälkeen tehdyissä tutkimuksissa on esitetty arvio, jonka mukaan New Yorkin metropolialueen väestössä traumaperäinen stressihäiriön (PTSD) esiintyvyys iskun jälkeen oli kolme kertaa yleisempää kuin muualla maassa.

Kohti toipumista

Jokaisen uhrin toipuminen on yksilöllistä. Joku voi tarvita pidempiaikaista ammattiapua, toinen selviää läheisten tai vertaistuen avulla. Uhrien läheisillä voi olla hyvin erilaisia toiveita asian käsittelemiseksi.

Joillekin helpotusta on tuonut mahdollisuus päästä näkemään tapahtumasta syntyneitä videotallenteita. Eräs tapaamani terrorismirikoksen uhrin läheinen koki helpottavana saada nähdä omaisensa kulkevan lentoaseman tuloaulassa, jossa pommi räjähtää. Se teki todelliseksi sen, mikä tuntui niin epätodelliselta.

Tässäkin kohtaa voi kysyä, onko terrorismirikoksen uhrin toipumisessa erityisiä tekijöitä verrattuna muiden vakavien rikosten uhrien tilanteeseen. Kansainvälisessä yhteistyössä on noussut esille erityispiirteitä, jotka liittyvät median vahvaan rooliin tilanteen käsittelemisessä, iskujen vahvaan poliittiseen merkitykseen, oikeuskäsittelyiden pitkäkestoisuuteen ja moniulotteisuuteen, iskuista aiheutuneiden vammojen vakavuuteen ja erityispiirteisiin sekä siihen, että iskujen uhreina on usein ulkomaalaisia, mikä edellyttää valmiutta ja osaamista rajat ylittävien tilanteiden hoitamisessa.

Suomessa valmiussuunnittelu erilaisten kriisien varalta on hyvällä tasolla ja järjestöt on huomioitu valmiuden rakentamisessa. Terrori-iskujen osalta rikoksen uhrien erityisaseman ja tukipalveluiden merkityksen tiedostaminen vaatii vielä lisää panostusta, mutta kehittämistyö on käynnissä.

Euroopassa terrorismi-rikoksen seurauksia uhreilla ja yhteiskunnalle laajemmin sekä uhrien oikeuksia ja erityistuen tarvetta on selvitetty kattavasti Euroopan parlamentin kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasiain valiokunnan (LIBE) vuonna 2017 teettämässä raportissa *How can the EU and the Member States better help victims of terrorism?* Raportin on komitealle laatinut Victim Support Europe (VSE).

Juristi vastaa

Koventamisperusteet rikoslaissa

Rikosasioissa tuomioistuimen tulee arvioida, onko syytetty henkilö syyllistynyt rikokseen ja, jos on, mitata kyseisestä teosta oikeudenmukainen rangaistus. Rikoslain mukaan rangaistusta mitattaessa tulee ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat rangaistusta koventavat ja lieventävät perusteet sekä rangaistuskäytännön yhtenäisyys. Rangaistuksen mittaaminen on aina tapauskohtaista.

Koventamisperusteella tarkoitetaan erityisiä syitä, joiden perusteella rangaistuksen määrää kovennetaan eli sakkojen määrää nostetaan tai vankeusrangaistuksen aikaa pidennetään.

Koventamisperusteet on lueteltu tyhjentävästi rikoslain 6 luvun 5 §:ssä eli muita kuin näitä seikkoja ei voi koventamisperusteena ottaa huomioon.

Rangaistuksen koventamisperusteena voidaan huomioida ensinnäkin rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus. Rikosta ei ole siis tehty hetken mielijohteesta vaan tekoa on harkittu ennen sen tekemistä. Erityisesti pitkäaikaiset valmistelutoimet ennen rikosta puoltavat perusteen soveltamista. Esimerkiksi murtovälineiden hankkimista ja puhelinsoittoa murtokohteeseen on pidetty osoituksen suunnitelmallisuudesta.

Toinen koventamisperuste on rikoksen tekeminen osana järjestäytynyttä rikollisuutta. Edellytyksenä on, että kyse on tiiviisti järjestäytyneestä ryhmästä, jonka voi päätellä esimerkiksi käskyvaltasuhteiden olemassaolosta. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi huumeliiga. Lisäksi niiden rikosten, joiden tekemistä varten ryhmä on perustettu, tulee olla vakavia.

Kolmas koventamisperuste on rikoksen tekeminen palkkiota vastaan. Rikoksen tekemisen tällaisesta motiivista katsotaan osoittavan tekijässä erityisen suurta syyllisyyttä ja piittaamattomuutta. Usein palkkiosta tehdyt rikokset ovat myös etukäteen suunniteltuja.

Neljäs ja uusin peruste on rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, uskontoon, seksuaalisen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön kohdistuvan syyn perusteella. Perusteen tarkoituksena on suojata erilaisia vähemmistöjä rasistisilta tai ns. viharikoksilta.

Viimeinen peruste on tekijän aikaisempi rikollisuus, mikäli se osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Uusimista voi pitää käytännössä kaikkein tärkeimpänä koventamisperusteena. Ajatuksena on se, että ensikertalaista kohdellaan lähtökohtaisesti lievemmin ja toisaalta se, että rikosten jatkamisen myötä kohtelun tulee ankaroitua. Soveltamisen edellytyksenä on se, että kyse täytyy olla samankaltaisista teoista, esimerkiksi useita omaisuusrikoksia tai useita väkivaltarikoksia.

Emmi Kauppala
OTM, Helsinki
Asianajotoimisto Susiluoto Oy

Mikä on identiteettivarkaus ja milloin se tulee rangaistavaksi?

Identiteettivarkaudessa rikoksen tekijä käyttää oikeudettomasti toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muuta vastaavaa yksilöivää tietoa kolmatta osapuolta erehdyttääkseen ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jota tieto koskee (rikoslaki 38 luku 9 a §). Kyse on siis tilanteesta, jossa rikoksen tekijä esiintyy toisena henkilönä eli uhrina ja saa kolmannen osapuolen erehtymään nimenomaan henkilöllisyydestä. Tilanteesta tulee aiheutua uhrille taloudellista vahinkoa, kuten selvittelykuluja tilanteen korjaamiseksi, tai vähäistä suurempaa haittaa, kuten asian selvittämisen ja oikaisemisen vaatimaa vaivannäköä.

Toisena ihmisenä esiintyminen internetin sosiaalisessa mediassa (valeprofiilin luominen toisen henkilötiedoilla) voi olla identiteettivarkaus. Tällaisen profiilin poistaminen saattaa olla vaikeaa, minkä lisäksi

tilanne voi edellyttää yhteydenottoja lukuisiin henkilöihin, jotka ovat kuvitelleet kommunikoivansa sen henkilön kanssa, jota identiteettitieto koskee. Nimenomaan internetissä tapahtuvien tekojen osalta korostuu uhrille aiheutuva haitta, kun internetiin ladattuja tietoja yrittää saada poistetuksi.

Identiteettivarkaus tapahtuu usein osana muuta rangaistavaa käyttäytymistä ja toisen henkilötietoja hyväksikäyttäen on saatettu syyllistyä esimerkiksi petokseen (rikoslaki 36 luku 1 §).

Esimerkki: A on hankkiakseen itselleen oikeudetonta taloudellista hyötyä erehdyttänyt luottoja tarjoavan yrityksen X edustajaa myöntämään luoton, jota käyttäen on tehty useita ostotapahtumia urheiluliikkeen Y verkkokaupassa. Erehdyttämisen A on tehnyt käyttämällä luottomaksun tekemiseen B:n henkilötietoja. Luotto-osoitteeksi on ilmoitettu A:n kotiosoite. Teosta on aiheutunut X:lle 8 000 euron suuruinen vahinko. Syyttäjä vaatii A:lle rangaistusta petoksesta.

Oikeuskäytäntöä identiteettivarkauksista on vielä vähän, ja sen takia on epäselvää, ovatko esimerkin verkkokaupassa toisen nimissä tehdyt ostokset petoksen lisäksi myös identiteettivarkaus. Poliisi on ainakin tutkinut tällaisia tilanteita kahtena eri rikoksena, koska petoksessa uhri on verkkokauppa mutta identiteettivarkaudessa ihminen, jonka tietoja petoksessa on käytetty.

Tapauksessa A on käyttänyt oikeudettomasti B:n henkilötietoja kolmatta erehdyttääkseen. A on erehdyttänyt luotonantaja X:ää nimenomaan henkilöllisyyden osalta, kun A on esiintynyt B:nä. A on aiheuttanut taloudellista vahinkoa ja ainakin vähäistä suurempaa haittaa myös B:lle, kun luotonantaja X on alkanut periä luottoa takaisin B:ltä luullen tätä luotonottajaksi. Tässä tilanteessa A on tehnyt B:n henkilötiedoilla petoksia ja tilanteen sekä aiheettomien laskujen selvittäminen on vaatinut B:ltä huomattavaa vaivannäköä sekä aiheuttanut taloudellista vahinkoa asian selvittelykuluista. A:lle voisi vaatia rangaistusta myös identiteettivarkaudesta.

Syyttäjä saa nostaa syytteen identiteettivarkaudesta vain, jos asianomistaja vaatii tekijälle rangaistusta. Koska toisen identiteetin käyttäminen voi olla rangaistavaa identiteettivarkauden sijasta tai lisäksi myös jonkin muun rangaistussäännöksen nojalla (esim. petos, väärennös, kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen), kannattaa aina tehdä rikosilmoitus poliisille, joka ratkaisee millä rikosnimikkeellä asiaa tutkitaan.

Elisa Trejtnar
varatuomari, Helsinki
Lakiasiaintoimisto Haanpää Oy
hclaw.fi

Mitä tarkoittaa vilpittömän mielen suoja ja miten sitä sovelletaan?

Perusteltu vilpitön mieli tarkoittaa sitä, että henkilö on tietämätön jostakin tapaukseen liittyvästä merkityksellisestä olosuhteesta tai seikasta, eikä hänen olisi tullutkaan tietää kyseisestä olosuhteesta tai seikasta. Tietyissä tapauksissa laki suojaa vilpittömässä mielessä toiminutta henkilöä. Henkilön, joka vetoaa siihen, että hän oli vilpittömässä mielessä sopimusta tehdessään, tulee näyttää toteen, että hän on ottanut asioista tarpeeksi selkoa ennen sopimuksen tekoa.

Esineoikeudessa käytetään termiä saantosuoja, joka tarkoittaa sitä, että mahdolliset virheet esineen haltuun saamisen osalta tulevat tehottomiksi ja luovutuksensaaja saa esineeseen suojaa oikeaa omistajaa vastaan. Saantosuojan edellytyksenä on, että henkilö, joka on saanut esineen esimerkiksi kaupalla, lahjana tai vaihdossa, on ollut vilpittömässä mielessä eli että hän ei ole tiennyt eikä hänen ole pitänytkään tietää oikean omistajan paremmasta oikeudesta esineeseen. Tällöin siis esine on joutunut jollakin pätemättömällä tavalla pois oikealta omistajaltaan toisen henkilön hallintaan, joka on luovuttanut sen edelleen kolmannelle henkilölle. Jos tämä kolmas henkilö on ollut vilpittömässä mielessä esineen saadessaan, suojataan häntä siten, että esineen oikean omistajan on maksettava hänelle lunastushinta esineen takaisin saadakseen. Vilpittömässä mielessä ollut luovutuksensaaja joutuu siis luovuttamaan esineen takaisin omistajalleen, mutta hän saa esineen oikealta omistajalta korvausta.

Poikkeuksena edelliseen ovat tilanteet, joissa esine on joutunut oikealta omistajalta pois näpistämisen, varkauden, ryöstön tai kiristämisen kautta. Näissä tilanteissa vilpittömässäkin mielessä ollut henkilö joutuu palauttamaan esineen oikealle omistajalleen ilman korvausta. Vilpittömässä mielessä toimineelle jää tällöin mahdollisuus hakea vahingonkorvausta siltä, joka on esineen hänelle luovuttanut taikka siltä, joka on vienyt esineen oikealta omistajaltaan edellä mainitulla rikoksella.

Lisäksi poikkeuksena edelliseen holhoustoimilaissa on säädetty, että oikeustoimi, jonka tekemiseen vajaavaltaisella ei ole ollut oikeutta, ei sido häntä silloinkaan, vaikka vastapuoli olisi ollut vilpittömässä mielessä, jollei hänen edustajansa ole antanut siihen suostumustaan.

Kiinteän omaisuuden osalta pääsääntö on, että luovutuksensaaja saa pitää kaupalla, lahjana tai vaihdossa saamansa kiinteistön, jos luovuttajalla oli saannon tapahtuessa lainhuuto kiinteistöön ja luovutuksensaaja ei tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää, ettei luovuttaja ollut kiinteistön oikea omistaja. Saantosuoja ei toteudu, jos oikean omistajan luovutuskirja tai muu asiakirja on väärennetty, jos hänet on oikeudettomasti pakotettu oikeustoimeen tai jos luovuttajalle on erehdyksessä merkitty lainhuuto kiinteistöön.

Esimerkkinä tilanteesta, jossa henkilö ei saa vilpittömän mielen suojaa, on tilanne, jossa henkilö ostaa yöllä tuntemattomalta henkilöltä edullisesti arvoesineen. Tällaisessa tilanteessa ostajalla olisi ollut perusteltu syy epäillä myyjän rehellisyyttä ja arvoesineen alkuperää. Sen sijaan henkilön, joka ostaa kultasepänliikkeestä käypään hintaan arvoesineen, joka olikin jätetty sinne vain arvioitavaksi, katsotaan olevan vilpittömässä mielessä.

Korkein oikeus on antanut vilpittömän mielen suojaa koskevan ratkaisun, jossa B oli vuokrannut A:lta auton ja myynyt sen väärennetyllä rekisteriotteella käytettyjen autojen kauppiaalle C:lle. Korkein oikeus katsoi, että C ei ollut vilpittömässä mielessä kauppaa tehdessään, sillä hän ei ollut tarkastanut riittävän tarkkaan rekisteriotetta, josta hän olisi voinut havaita väärennyksen jälkiä sekä sen, etteivät myytävä auto ja rekisteriote vastanneet toisiaan. C joutui palauttamaan auton ilman lunastusta A:lle.

Vilpittömän mielen suojasta säädetään myös esimerkiksi velkakirjalaissa, jossa vilpittömässä mielessä ollut luovutuksensaaja voi saada suojaa erinäisiä velallisen väitteitä vastaan. Lisäksi vilpittömän mielen suojasta säädetään oikeustoimilaissa, jonka nojalla vilpittömässä mielessä ollut sopimuskumppani saa suojaa valtuutetun toimivallan ylitykseen perustuvia valtuuttajan väitteitä vastaan. Lisäksi oikeustoimilain mukaan sopimuskumppanin vilpitön mieli rajoittaa vastapuolen oikeutta vedota oikeustointa rasittaviin pätemättömyysperusteisiin. Vilpittömän mielen suojasta on säännökset myös konkurssilaissa.

Mika Haavisto
asianajaja, varatuomari, Turku
Asianajotoimisto Kivikoski & Haavisto

Uutisia ja ajankohtaista

Sovittelua eri areenoilla

Suomen ensimmäiset sovittelijapäivät järjestettiin Helsingissä 5.–6.2.2019. Päivät koostuivat erilaisten sovittelua koskevien teemojen kansallisista ja kansainvälisistä asiantuntijapuheenvuoroista ja temaattisista työryhmistä. Osallistujia, sovittelijoita ja erilaisten sidosryhmien edustajia päivillä oli lähes 400.

Myös RIKU oli mukana kuulemassa asiantuntijoita. Tilaisuuden avasi oikeusministeri **Antti Häkkänen**, joka nosti esille sovittelumenettelyn yhteiskunnallisen toimintalaajuuden ja tärkeyden. Sovittelumenettelyä käytetään monissa erilaisissa konflikteihin ajautuneissa tilanteissa ja yhteiskunnan eri osa-alueilla. Sovittelun toimijakenttä on moninainen ja osittain vielä hajanainen. Ministerin mukaan on tärkeää arvioida minkälaisia asioita sovittelussa voidaan käsitellä ja millainen menettely on sovitteluun päädyttäessä sopiva.

Lähtökohtana vapaaehtoisuus

Sovittelu on osallistujilleen vapaaehtoinen konfliktinhallintamenetelmä, jossa autetaan erityisten ja hieman erilaisten menetelmien avulla löytämään osapuolten yhteistä ratkaisua. Konfliktit voivat liittyä rikos- ja riita-asioihin sekä muihin erimielisyyksiin kouluissa, naapurustoissa, työpaikoilla, julkisilla paikoilla eli lähes missä tahansa. Siksi alalle kehittyneet menetelmät ovat moninaisia ja perustuvat erilaisiin sovittelutapaa suuntaviin teoriapohjiin.

Sovittelupalveluita tuottavat kunnat, järjestöt ja yhdistykset. THL:n laskelmien mukaan Suomessa toimii ainakin 600 sovittelun ammattilaista. Tämän lisäksi on 1200 vapaaehtoissovittelijaa ja kouluihin koulutetaan vuosittain noin 2000 uutta vertaissovittelijaa sekä noin 200 aikuissovittelijaa. Ala on voimakkaasti kehittynyt ja ammatillistunut 2000-luvulla.

Sovittelutilanteessa rauhallisella kohtaamisella on merkitystä

Jokainen konfliktin osapuoli tulee sovittelutilanteeseen yksilönä, suhteidensa omistajana ja yhteisönsä jäsenenä. Aktiivisella kuuntelulla voidaan päästä sen juurelle, miten tavalla tai toisella rikkoutunut yhteys voidaan ratkaista. Konflikti itsessään voidaan nähdä häiriönä, joka haittaa normaaleja prosesseja – pieniä ja isoja. Konflikti itsessään ei ole pysyvä tila, vaan muuttuva, johon voidaan vaikuttaa.

Päivien yhteenvetona voidaan todeta, että ”What matters is connection”. (Laurie Randall, Mediation practitioner, Mediation Northern Ireland)

Teksti: Jenni Lehtonen

Kirja-arvostelu

Soili Poijula Resilienssi - Muutosten kohtaamisen taito

Tartuin innokkaasti vasta ilmestyneeseen tietokirjaan Resilienssi- Muutosten kohtaamisen taito. Enkä tullut pettymään. Kirja on miellyttävä lukea, sisältö on selkeäsi jaoteltu ja kieli helppoa ja ymmärrettävää. Tutkimustaustaa on käytetty runsaasti ja sitä on esitelty selkeästi, lähdeluettelo on vaikuttavat 18 sivua. Vaikeat, vierasperäiset termit on selitetty ymmärrettävästi ja jopa konkreettisilla käytännön esimerkeillä.

Kirjan nimi resilienssi on selitetty kattavasti alkaen etymologiasta, sananalkuperästä, siirtyen jopa fysiikan alalle. Kirjaa lainaten resilienssi voidaan ajatella olevan joustavuutta, kimmoisuutta, pärjäävyyttä, lannistamattomuutta, muutosjoustavuutta, kestävyyttä, sisua, sitkeyttä, sinnikkyyttä, plastisuutta, murtumisen vastustuskykyä tai kriisikestävyyttä. Sille ei ole siis olemassa yhtä määritelmää. Resilienssiä kuvattiin yksilö-, perheen- ja systeemitasolla. Lisämausteena myös lasten resilienssiä omana osionaan.

Kirjassa oli hyvää pohdintaa ja case-esimerkkejä miksi jotkut yksilöt, perheet tai yhteisöt ovat resilienttejä, selviytyvät ja toipuvat kriisin tai trauman kohdatessa.

Kirjan loppuosassa käytiin läpi resilienssin lähiteorioita ja malleja. Eniten odotin sisällysluettelon perusteella, miten resilienssiä voi vahvistaa ja sitä käytiinkin läpi erilaisten mallien ja kansainvälisten ohjelmien kautta. Kirja ei ole itsehoito-opas vaan tietokirja missä Suomessa ja maailmalla tämän asian suhteen mennään. Loppukaneettina Poijula kirjoittaa: Resilienssitietoisuuden lisääminen ja resilienssin kehittämiseen panostaminen Suomessa on tavoittelemisen ja toteuttamisen arvoista. Tähän on helppo yhtyä. Kaiken kaikkiaan kirja on lukemisen arvoinen kaikille, jotka haluavat lisätä tietoaan ja ymmärrystään resilienssistä.

Teksti: Maarit Saukko

Henkilöstöuutisia

Sirkku Opacic

Toimin toiminnanohjaajana Turun palvelupisteessä. Palasin äitiyslomalta takaisin RIKUun syyskuussa 2018. Pohja koulutukseltani olen sosionomi (AMK) ja aiemmassa työssäni, lastensuojelun parissa viihdyin kymmenisen vuotta.

Töihin on ollut sekä haastavaa että mukava palata. Vapaa-ajalla minut pitää kiireisenä alle kaksi vuotias taapero, epätoivoiset urheiluyritykset ja mökkeily perheen kanssa. Poissaoloni aikana RIKU-työ on edistynyt päämäärätietoisesti ja asiakasmäärät nousseet. Mahtavinta on ollut huomata, että tämän työkentän kehitys jatkuu edelleen ja uusia osaajia on tullut joukkoomme runsaasti. Toivottavasti saan teille jokaiselle vielä kasvot ja nimet kuluvan vuoden aikana!

Seuraava RIKU-lehti ilmestyy syyskuussa 2019.
Teema: Parisuhdeväkivalta

Jos sinä tai läheisesi tarvitsette oikeudellista apua. Tutustu tähän palveluhakemistoon.

PALVELUHAKEMISTO
LAKITOIMISTOT

Ky Lakiasiaintoimisto Vuorijoki Juridisk Byrå Kb
Linnankatu 61, Turku
puh. 0440 870 054
www.vuorijoki.net

Lakiasiaintoimisto Saarela Oy
Turuntie 11, Laitila
puh. 040 581 2281
www.lakitoimistosaarela.fi

Lakiasiat.com
puh. 040 568 0667
Kaikki lakiasiat

Lakiasiaintoimisto Pentikäinen Oy
Pakkahuoneenkatu 23 B1
90100 Oulu

Lakipalvelu Ville Hoikkala
Asemanaukio 2, 04200 Kerava
puh. 050 407 2825
www.villehoikkala.com

NIEMI & CO
Ola Westmanin puistotie 5 B
10210 Inkoo
Puhelin (09) 849 3600
www.niemico.fi

Lakiasiaintoimisto Markku Lahdenperä Ky
Hallituskatu 14 A 3
95400 TORNIO
Puh. 045 1300 690
www.markkulahdenpera.fi

Lakiasiaintoimisto Markku Silander
Lundinkatu 10 B 32
06100 Porvoo
puh. 0400 495 491

DEFENSO
Lakiasiaintoimisto Defenso Oy
Isokatu 16 B 14, 90100 Oulu
puh. 010 439 5500 www.defenso.fi
24/7-palvelu, palvelemme kaikkina vuorokauden aikoina.

Yhteystiedot: riku.fi/yhteystiedot

KESKUSTOIMISTO
keskustoimisto@riku.fi
Maistraatinportti 4 A 4. krs
00240 Helsinki

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
050 3378 703

Jaana Koivukangas
kehitysjohtaja
040 512 9335

Sami Liukkonen
viestintäpäällikkö
RIKU-lehden toimitussihteeri
050 432 9998

Ira Johnsson
assistentti
040 646 3122

Maatu Arkio-Lampinen
palvelutomintojen kehittämispäällikkö
040 6744 895

Jenni Kreivi
suunnittelija
040 632 4191

Raija Kontunen
projektisuunnittelija
040 670 5344

Ihmiskaupan uhrien auttamistyö
Pia Marttila
erityisasiantuntija
040 630 9669

Saara Pihlaja
erityisasiantuntija
040 621 2443

ETELÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO
etelasuomi@riku.fi
Maistraatinportti 4 A 4. krs
00240 Helsinki

Jenni Lehtonen
aluejohtaja
050 583 5331

Pääkaupunkiseudun palvelupiste
(09) 4135 0550
Maistraatinportti 4 A 4. krs 00240 Helsinki

Anne Veijola
toiminnanohjaaja
040 523 0595

Sanna Mikkola
toiminnanohjaaja
0400 971 940

Piia Kanniainen-Anttila
toiminnanohjaaja
040 672 0988

Marja Lönnroth-Olin
toiminnanohjaaja, handledare
(betjänar även på svenska)
040 569 4648

Keski-Uudenmaan palvelupiste
Sibeliuksenkatu 18, 04400 Järvenpää

Tuija Hellsten
toiminnanohjaaja
0400 875 395

Päijät-Hämeen palvelupiste
Loviisankatu 14 A 3, 15100 Lahti

Kati Ulmala
toiminnanohjaaja
050 402 1158

Ann-Mari Lainio
toiminnanohjaaja
040 628 0990

Kymenlaakson palvelupiste
Keskikatu 13, 3.kerros,
45100 Kouvola

Marjukka Suurpää
toiminnanohjaaja
050 0981 837

Länsi-Uudenmaan palvelupiste
Laurinkatu 51 A 3, 2.kerros
08100 Lohja

Janiina Mieronkoski
toiminnanohjaaja,
handledare
(betjänar även på svenska)
040 351 8500

Porvoon seudun palvelupiste
Papinkatu 19, 06100 Porvoo

Mette Salvesen
toiminnanohjaaja, handledare
(betjänar även på svenska)
040 652 8341

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO
itasuomi@riku.fi
Siltakatu 14 b 26
80100 Joensuu

Jaana Rossinen
aluejohtaja
040 507 0795

Joensuun palvelupiste
Siltakatu 14 B 26, 80100 Joensuu

Annariina Tahvanainen
toiminnanohjaaja
040 725 6001

Savonlinnan palvelupiste
Olavinkatu 40 A, 57130 Savonlinna

Taru Piiroinen
toiminnanohjaaja
044 075 6798

Kuopion palvelupiste
Niiralankatu 7-9, 70600 Kuopio

Eila Kersalo
toiminnanohjaaja
050 557 6712

sähköpostit:
etunimi.sukunimi@riku.fi

Titta Räsänen
toiminnanohjaaja
050 557 6711

Mikkelin palvelupiste
Porrassalmenkatu 19 B 31, 50100 Mikkeli

Liisa Haapea
toiminnanohjaaja
0400 922 310

Lappeenrannan palvelupiste
Kirkkokatu 1
53100 Lappeenranta

Maarit Kuntola
toiminnanohjaaja
050 501 7994

LAPIN ALUETOIMISTO
lappi@riku.fi
Maakuntakatu 29-31 B 3. krs
96200 Rovaniemi

Päivi Alanne-Kunnari
aluejohtaja
0400 979 175

Rovaniemen palvelupiste
Maakuntakatu 29–31 B 3.krs
96200 Rovaniemi

Jenny Ruotanen-Kolistaja
toiminnanohjaaja
0400 979 026

Katri Turunen toiminnanohjaaja
040 775 3538

Meri-Lapin palvelupiste
Kaivokatu 5, 94100 Kemi

Maria-Riitta Saares
toiminnanohjaaja
040 631 8550

Itä-Lapin palvelupiste
Unarintie 13 B, 99600 Sodankylä

Jonna-Tuulia Julkunen
toiminnanohjaaja
0400 970 081

Ylä-Lapin palvelupiste
Ivalontie 10, 99800 Ivalo

Katja Huotari
toiminnanohjaaja
040 669 5383

LOUNAIS-SUOMEN ALUETOIMISTO
lounaissuomi@riku.fi
Yliopistonkatu 24 C 46
20100 Turku

Tiina Rantanen
aluejohtaja
050 551 5055

Turun palvelupiste
(02) 235 5055
Yliopistonkatu 24 C 46,
20100 Turku

Leila Taipale
toiminnanohjaaja
050 340 3580

Tuula Kiviniemi,
toiminnanohjaaja handledare
050 476 0733

Sirkku Opacic
toiminnanohjaaja
050 440 8126

Salon palvelupiste
Kirkkokatu 10, 24100 Salo

Päivi Pääkkönen
toiminnanohjaaja
050 516 6144

Porin palvelupiste
Antinkatu 8, 28100 Pori

Tuija Mäntylä
toiminnanohjaaja
050 593 6706

Rauman seudun palvelupiste
Aittakarinkatu 21, 26100 Rauma

Heidi Väkiparta
toiminnanohjaaja
050 375 5338

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO
lansisuomi@riku.fi
Raastuvankatu 25
65100 Vaasa

Sari Somppi
aluejohtaja
050 572 9265

Vaasan seudun palvelupiste
Raastuvankatu 25, 65100 Vaasa

Nina Jansson
toiminnanohjaaja,
handledare/svenskspråkig service
0440 371 050

Maria Avcilar
toiminnanohjaaja
0400 175 269

Kokkolan seudun palvelupiste
Pitkänsillankatu 12, 67100 Kokkola

Marja Lager
toiminnanohjaaja
0440 548 265

Seinäjoen seudun palvelupiste
Kalevankatu 12 B A 16,
60100 Seinäjoki

Tiina Autio
toiminnanohjaaja
040 350 3923

Ålands serviceställe
Torggatan 26 A,
AX-22100, Mariehamn, Åland

Ann Kvarnström
handledare
045 734 557 77

POHJOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO
pohjoissuomi@riku.fi
Vanhantullinkatu 2
90100 Oulu

Maarit Saukko
aluejohtaja
040 543 3495

Oulun seudun palvelupiste
Vanhantullinkatu 2, 90100 Oulu

Tanja Korkala
toiminnanohjaaja
044 7868894

Inka Poikela
toiminnanohjaaja
050 3247178

Kajaanin seudun palvelupiste
Välikatu 1 B 26, 87100 Kajaani

Jaana Vanhala
toiminnanohjaaja
040 822 5200

Jouni Kananen
toiminnanohjaaja
050 599 0279

Kuusamon palvelupiste

Jouni Kananen
toiminnanohjaaja
050 599 0279

Raahen seudun palvelupiste
Ollinkalliontie 3 2. krs, 92150 Raahe

Päivi Kiiskilä
toiminnanohjaaja
050 463 6188
Kauppakeskus Masto

riku.fi

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO
sisasuomi@riku.fi
Nalkankatu 12 G, 2. krs
33200 Tampere

Katariina Westman
aluejohtaja
050 421 0236

Pirkanmaan palvelupiste
Nalkankatu 12 G, 2. krs
33200 Tampere
050 309 1551

Jukka Aho
toiminnanohjaaja
050 448 1792

Katja Sivill
toiminnanohjaaja
050 309 2993

Marjo Pahkala
toiminnanohjaaja
045 802 4834

Tarja Plihtari
toiminnanohjaaja
050 525 8263

Kanta-Hämeen palvelupiste
Suomen kasarmi 2, 1. krs
13100 Hämeenlinna

Tuulikki Järvelä
toiminnanohjaaja
050 378 2877

Jyvässeudun palvelupiste
Asemakatu 2, 2. krs
40100 Jyväskylä

Lea Manninen
toiminnanohjaaja
(014) 266 7150
050 368 0188

Sari Solismaa
toiminnanohjaaja
050 336 8028

Sastamala-Huittisten palvelupiste
Kriisikeskus Tukitalo
Puistokatu 2, 38200 Sastamala

Tiina Iso-Aho
toiminnanohjaaja
(03)5120 501